

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Talouskasvatustako?

Selvitys talousosaamiseen liittyvän koulutuksen nykytilasta ja tarpeesta nuorisotyön ammattikorkeakoulutasolla

Jemina Pehkonen

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

5 / 2017

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Jemina Pehkonen	Sivumäärä 45 ja 9 liitesivua
Työn nimi Talouskasvatustako? – Selvitys talousosaamiseen liittyvän koulutuksen nykytilasta ja tarpeesta nuorisotyön ammattikorkeakoulutasolla	
Ohjaava opettaja Johanna Kuivakangas	
Työn tilaaja ja työelämäohjaaja Mun talous -hanke / Suomen Setlementtiliitto ry, Ville Kujanpää	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tavoitteena oli tehdä selvitys Humanistisen ammattikorkeakoulun kansalaistoimintaa ja nuorisotyötä opiskelevien talousosaamisesta. Sekä selvittää opiskelijoiden näkemys siitä, millaisen pohjan he saavat ja katsoisivat tarpeelliseksi saada opinnoistaan nuorten ohjaamiseen oman talouden hallinnan aihepiirissä. Tutkimusmenetelmänä käytin kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta, mutta työnsäni oli myös kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen piirteitä. Aineiston keräsin verkkokyselylomakkeella.</p> <p>Opinnäytetyön tilaajana toimi Mun talous -hanke, jonka tavoitteena on talousosaamisen edistäminen ja talousongelmien ennaltaehkäisy. Mun talous on laaja-alainen verkosto, jonka jäsenenä toimii nuorten parissa työskenteleviä organisaatioita ja tahoja. Selvityksen tulosten avulla tilaaja näkee, millaista koulutuksen tarvetta nuorisotyön ammattikorkeakoululaiset toivoisivat. Tulokset antavat sisältöä Mun talous verkoston oman kehittämistoiminnan sisältöihin. Lisäksi tuloksia voidaan hyödyntää muuallakin, kuten HUMAKissa ja muiden aihepiirissä toimijoiden kesken.</p> <p>Syvennyn tarkemmin opinnäytetyössä talousosaamiseen, talouskasvatuksen toimijoihin sekä nuorisotyön näkökulmaan talousosaamisen edistämässä ja talousongelmia ennaltaehkäisevässä työssä. Nuorten taloudellisten tilanteiden muuttuvassa maailmassa myös nuorisotyön ammattilaisten tulisi olla ajan tasalla siitä, millaista tukea ja osaamista nuoret tarvitsevat oman taloudenhallinnassa. Opinnäytetyöllä yksinkertaisuudessaan saatiin näkemystä siitä, tarvitaanko tähän lisää ammatillista osaamista koulutuksen avulla vai nähdäänkö, että ammatillinen osaaminen saadaan jollain muulla tavalla.</p>	
Asiasanat nuorisotyö, ennaltaehkäisy, talouskasvatus, taloustieto, ammatitaito	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Degree Programme in Civic Activities and Youth Work

ABSTRACT

Author Jemina Pehkonen	Number of Pages 45 and 9 app.
Title Financial education? – Study on the financial capability's current state and the need at the level of youth work polytechnic	
Supervisor Johanna Kuivakangas	
Subscriber and Mentor My Finance project / Finnish Federation of Settlement Houses, Ville Kujanpää	
Abstract <p>In this thesis, the goals were to make a survey of HUMAK university's degree programme in civic activities and youth work students financial capability's. And examine students point of view on what kind of base they get in studies and what kind of knowledge they could get from their studies on the subject to guide youth in their own financial governance. As a research method, I used qualitative research and there were also features of quantitative research in my thesis. I collected the material in online with a questionnaire.</p> <p>The thesis was commissioned by My Finance project that aims to improve young people's financial literacy and prevent them from getting into money problems. My Finance is a wide-ranging network which members are organizations and directions who work among young people. With the results of the survey subscriber gets knowledge what kind of education university's students want. The results of the survey give content to My Finance networks own development activity's contents. Also, the results can take advantage of elsewhere, like in HUMAK university or among other operators who are interested in the theme.</p> <p>In this thesis, I recess more closely in to financial capability, financial educations operators and in youth works point of view on the improving young people's financial literacy and financial problems in preventative work. In the changing world of young people's financial situations, youth work professionals should be up to date on what kind of support and know-how young people need in their own financial management. The thesis gave a simple insight into whether more professional skills are needed through education or whether professional skills are gained in some other way.</p>	
Keywords youth work, pre-emption, financial education, financial literacy, professional skills	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 OPINNÄYTE TYÖN LÄHTÖKOHDAT	6
2.1 Kehittämistyön tarve	7
2.2 Mun talous -hanke	9
3 TALOUSOSAAMINEN	11
3.1 Käsitteet ja määritelmät	11
3.2 Taloudenhallinta osana elämänhallintaa	13
3.3 Eri toimijat talouskasvattajina ja talousosaamista edistämässä	16
4 NUORISOTYÖ ENNALTAEHKÄISIJÄNÄ	19
4.1 Nuorisotyön rooli talouskasvatuksen verkostossa	21
4.2 Nuorisotyön ammattikorkeakoulutus	25
4.2.1 Talousosaamiseen liittyvät opinnot	27
5 AINEISTONHANKINTA	29
5.1 Kehittämistyön menetelmät	29
5.2 Työn luotettavuus	32
6 TULOKSET	33
6.1 Johtopäätökset	37
7 LOPPUPOHDINTA	38
7.1 Jalkauttaminen	39
7.2 Jatkotutkimusaiheet	40
LÄHTEET	41
LIITTEET	46
LIITE 1: Kyselylomake	46
LIITE 2: Kyselyn tulokset	48
LIITE 3: Haastattelukysymykset Mun talous -hankkeelle	54

1 JOHDANTO

Oman talouden hallinta on yksi tärkeimpiä kansalaistaitoja (Kaihari 2011, 18).

Nuorten taloutta käsittelevät aiheet ovat olleet entistä enemmän esillä niin mediassa kuin arkipuheessa, ehkä useammin juuri negatiivisessa mielessä. Talousvaikeudet, pikavipit, maksuhäiriöt ja velkaantuminen eivät ole otsikoilta säästyneet. Sen voisi ajatella olevan hyvä asia, koska silloin vaikeuksia herätään ehkäisemään jo ennen niiden syntyä. Jokaisen nuorten kanssa työskentelevän olisi hyvä olla kykeneväinen osoittamaan nuorille helppo pääsy tiedon lähteelle sekä palveluihin ja niiden käyttöön.

Opinnäytetyön aiheena oli tehdä selvitys yhteisöpedagogiopiskelijoiden näkemyksistä ammatillisen osaamisen nykytilanteesta ja tarpeesta liittyen nuorten ohjaamiseen oman talouden aihepiirissä. Selvityksen aineistonkeruumenetelmänä käytin verkkokyselylomaketta. Yhteisöpedagogin koulutus tarjoaa moninaista osaamista opiskelijalle toimimiseen nuoriso- ja järjestöalalla. Yhteisöpedagogit sijoittuvatkin monin eri ammattinimikkein muun muassa kuntien, järjestöjen, laitosten ja yritysten työlistoille. He kohtaavat työssään eri-ikäisiä ihmisiä, mutta suurimmaksi osaksi he työskentelevät nuorten parissa tai heidän hyväksi, esimerkiksi projekteissa ja kehittämistoiminnassa. Ammatillisen osaamisen tulisi vastata tämän päivän tarpeeseen ja haasteisiin, joista yhtenä voidaan pitää oman talouden hallinnan osaamista sekä sen ymmärtämistä. Vaikka suomalaisten talousosaaminen näyttäisi tutkimusten valossa olevan hyvällä tasolla verrattuna kansainvälisesti, nuorten talousosaaminen Suomessa on kuitenkin muita ikäluokkia heikompaa ja talouteen kaivataan apua sekä tukea eri toimijoilta. Nuoret hakevat tietoa ja taitoa ensisijaisesti heille luontevista lähteistä, joista yksi voi olla nuorisotyön ammattilainen.

Opinnäytetyössäni aluksi avaan mistä aihe työhön syntyi, millainen on kehittämistyön tarve ja esittelen opinnäytetyön tilaajan eli Mun talous -hankkeen. Syvennyn työssäni tarkemmin myös talousosaamiseen: mitä se on, miten se näkyy ja kuka sitä tekee? Avaan nuorisotyöllistä näkökulmaa talousosaamisen edistämiseen ja talousongelmia

ennaltaehkäisevään työhön sekä selvitan nuorisotyön roolia talouskasvattajien moninaisessa verkostossa. Tarkastelen nuorisotyön ammattikorkeakoulusta ja yhteisöpedagogin ammattikuvaa. Tutustun myös tarkemmin talousosaamisen sekä ehkäisevän työn opintoihin. Tutkimuksellisessa osiossa kerron selvityksen tutkimusmenetelmistä, tarkastelen työn luotettavuutta ja käyn läpi työn tulokset. Lopuksi pohdin kokonaisuudessaan työn onnistumista sekä tulosten hyödynnettävyyttä ja mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

Kehittämistyön aiheen valinta ja aiheen rajaaminen ovat keskeisimpiä lähtökohtia hyvälle opinnäytetyölle. Lopullinen aihe syntyy vasta monen vaiheen kautta, jotta löytää sen aiheen, joka on valmis tutkittavaksi. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 66). Opinnäytetyön aiheenvalinta lähti omasta kiinnostuksestani taloudenhallinnan haasteita kohtaan. Tutkittuani aihealueen kehittämiskohtia, löysin Mun talous -hankkeen ja otin heihin yhteyttä opinnäytetyöhöni liittyen. Lopullinen aihe tuli tilaajalta eli Mun talous -hankkeelta. Työn tekemisen luonnetta helpottaa, kun aihe on mielenkiintoinen, ajankohtainen sekä omaan alaan liittyvä (mt., 77). Kehitysnäkökulma auttaa myös työn teon sujuvuutta. Tässä työssä se on tulevien nuorisotyön ammattilaisten osaamisvalmiuksien lisäämisen tarkastelu ja mahdollisten yhteistyökuvioiden kehittyminen.

Aiheen valintaan vaikutti vahvasti sen ajankohtaisuus. Rahasta ja velkaantumisesta puhutaan entistä avoimmin ja sitä pyritään koko ajan tuomaan arkipuheeseen monelta eri kannalta. Mediasta on viime vuosina noussut paljon uutisia sekä mielipidekirjoituksia nuorten velkaantumisesta ja pikavippien ongelmallisuudesta.

Nuorten talousosaamisesta annetaan usein synkeä kuva. Julkisuuden keskustelussa kerrotaan usein tarinoita nuorten maksuhäiriömerkinnöistä, pikavippien käytöstä ja muista taloudellisen vastuuttomuuden ilmentymistä. (Kalmi 2017).

Media nostaa hyvin esille myös onnistumistarinoita, jotka parhaimmillaan innostavat omien talousongelmien selvittämiseen ja tarjoavat erilaisia selviytymiskeinoja. Näitä

keinoja voisi kehittää koulutuksen ja työkentän käyttöön taloushallinnan parantamiseksi. Keinojen lisäksi tuen merkitys nousee esille. Kuten helsinkiläisen nuoren miehen tarinassa, talousongelmista selviytymisen ratkaisevana tekijänä oli oma äiti (Hietala 2016). Tukea talousasioihinkin haetaan ensisijaisesti läheltä, ja joskus tarvitaan myös niitä puuttuvia tekijöitä, jotta ongelmasta saadaan kiinni.

Tutkittavaan aiheeseen on hyvä täsmentää näkökulma, johon pureudutaan, jotta työstä tulisi selkeä (Hirsjärvi ym. 2008, 82). Keskityn opinnäytetyössäni nimenomaan ennaltaehkäisevän työn näkökulmaan, mikä on myös tilaajan toiminnan lähtökohta: talousosaamisen edistäminen ja talousongelmien ennaltaehkäiseminen. Tässä luvussa raotan tämän opinnäytetyön taustaa ja tarvetta sekä esittelen tilaajan ja heidän toiminnan.

2.1 Kehittämistyön tarve

Opinnäytetyön tavoitteena on tehdä selvitys Humanistisen ammattikorkeakoulun kansalaistoimintaa ja nuorisotyötä, tutkintonimikettä Yhteisöpedagogi, opiskelevien taloustiedoista ja -taidoista. Työllä halutaan selvittää myös opiskelijoiden näkemys siitä, millaisen pohjan he tällä hetkellä saavat opinnoissaan ja toisaalta katsoisivat tarpeelliseksi saada, jotta osaisivat tulevaisuudessa ohjata nuoria oman talouden hallinnan aihepiirissä. Kehittämistyö kohdennetaan ammattikorkeakoulutasolle, koska ammattikorkeakoulutus pyrkii valmentamaan opiskelijoita alan asiantuntijuuteen (Opetus- ja kulttuuriministeriö & Opetushallitus 2017). Ammattikorkeakoulutuksessa taloushallintaa, talousosaamista ja talouskasvatusta voitaisiin tarkastella niin käytännön kuin teorian pohjalta syvemmin kuin esimerkiksi nuorisotyön ammatillisen perustutkinnon koulutuksessa.

Nuorisotyön ammattilaisten ammatillinen osaaminen tulisi olla kehittyvää ja vastattava alan sekä yhteiskunnan tarpeisiin. Siksi on hyvä tarkastella, millaisia osaamistarpeita tulevaisuudessa voitaisiin tarvita, ja kehittää koulutusta sen mukaan yhdessä koulutuksen järjestäjien ja alan opiskelijoiden voimin. (Ruuska 2014, 11-12). Humanistisen ammattikorkeakoulun eli Humakin nuorisotyön kehittämisryhmä pyrkii kasa-

maan yhteen monialaista ja monitasoista tietoa sekä ottamaan ajankohtaisista ilmiöistä ja trendeistä kiinni. Nämä tiedot pyritään tuomaan osaksi koulutusta. (mt., 14). Nuorisotyön tulevien, ja nykyistenkin, ammattilaisten valmiutta ja osaamista lisäämällä voitaisiin tehostaa ennaltaehkäisevän työn vaikutusta nuorten talousongelmia ja taloudenhallintaa koskien.

Nuorten maksuhäiriömerkintöjen määrä on korkea, etenkin 25-29 -vuotiaiden ikäluokassa. Luotonantoyrityksiin liittyvät velkapääomat nuorten ikäluokassa ovat lukumääräisesti vähentyneet, mutta velkamäärä velallista henkilöä kohden on kasvanut. (Koste 2016, 52). Velkaongelmat ja niiden hoitaminen lisäävät henkistä kuormitusta kuluttajille sekä taloudellisia menetyksiä niin kuluttajille kuin yhteiskunnalle. Velkaongelmat voivat johtua useasta syystä, ja yhtenä niistä syistä voi olla talouskasvatuksen tai -osaamisen puutteellisuus. On osoitettu monissa tutkimuksissa, että hyvät taloustaidot ja henkilökohtaisen neuvonnan saanti talousasioissa vaikuttavat positiivisesti taloudenhallintaan ja veloista selviytymiseen. Siksi ongelmia ennaltaehkäisevällä työllä on suuri merkitys. (Peura-Kapanen, Aalto, Lehtinen & Järvinen 2016, 6).

Nuorten talousosaamista edistävää työtä tulisi tehdä monella eri taholla ja siihen ajatukseen ollaan herätty, kun talousosaamisen puutteellisuuteen on havahduttu (Peura-Kapanen ym. 2016, 60). Yhtenä hyvänä esimerkkinä on uusi peruskoulun opetussuunnitelma. Peruskoulun uuteen opetussuunnitelmaan on lisätty itsestä huolehtimisen ja arjen taitoja, joihin kuuluvat luontevana osana oma talous ja kuluttaminen (Opetushallitus 2017). Talousinformaatiota ja -neuvontaa tulisi tuoda yhä lähemmäksi kuluttajia esimerkiksi viemällä sitä sinne missä kuluttajat liikkuvat. Myös medialukutaitojen kehittäminen auttaisi nuoria löytämään oikeista lähteistä ja palveluista sen tiedon, mitä he milloinkin tarvitsevat. (Peura-Kapanen ym. 2016, 61).

Haastetta taloudenhallintaan tuo yhteiskunnallinen taloustilanne, pienituloisuus ja työttömyys. Näihin on vaikea vaikuttaa isossa mittakaavassa henkilökohtaisella tasolla. Kinnunen ja Mäki-Fränti (2016, 56) Nuorista Suomessa -tutkimuskoosteessa toteavat, että talouskasvun taantumien pitkittyminen aiheuttaa huolta nuorten ikäluokkien taloudellisen aseman kehityksestä, ja että taantuma on heikentänyt nuorten työmarkkinatilannetta.

Heikon taloustilanteen pitkittyminen voi tehdä nuorten tilanteen itse asiassa vaikeammaksi kuin 1990-luvun lama. (mt., 56).

Nuorten työttömyysaste on ollut kuitenkin laskusuuntaista viimeisen kolmen vuoden aikana (Koste 2016, 37; Tilastokeskus 2017). Pienituloisten määrä vuonna 2014 nuorten ikäryhmässä oli suurin 18-24 -vuotiailla, joista 29,7 % olivat pienituloisia, ja heistä kaksi kolmannesta oli opiskelijoita (Koste 2016, 53). Tilastoista voidaan nähdä, että tarvitaan myös ennakoivaa talousosaamista selviytymiseen oman talouden hallinnassa sekä sen haasteissa.

Taloulosaamisen edistämisellä ja ongelmia ennaltaehkäisevällä työllä on siis tärkeä merkitys niin nuorten kuin yhteiskunnan taloudellisen tulevaisuuden ja hyvinvoinnin kannalta. Ammattivalmiuksia lisäämällä, taloustiedon ja -neuvonnan viemisellä sinne missä nuoret ovat ja monialaisella yhteistyöllä voidaan tehostaa työn vaikuttavuutta. Työllä yksinkertaisesti tähdätään siihen, että tulevaisuudessa nuorilla olisi vähemmän ongelmia oman talouden kanssa tai että yhä useampi voisi välttyä niiltä.

2.2 Mun talous -hanke

Opinnäytetyön tilaajana toimii Mun talous -hanke. Hankeen toimintavuodet ovat 2013-2017, ja hanketta rahoittaa Raha-automaattiyhdistys eli RAY. Mun talous -hankkeen tavoitteena on edistää nuorten talousosaamista sekä ennaltaehkäistä talousongelmia. Mun talous on verkosto, joka kokoaa yhteen nuorten parissa työskenteleviä järjestöjä, viranomaisia, yrityksiä ja oppilaitoksia monialaisesti. Tavoitteeseen pyritään pääsemään verkoston yhteistyöllä esimerkiksi kokoamalla tietoa, toimintamalleja ja käytäntöjä yhteen teemallisissa tapahtumissa ja seminaareissa sekä nostamalla taloudenhallinnan aihepiiriin kuuluvia asioita julkiseen keskusteluun. Mun talous -hanke kerää materiaalipankkiinsa tutkimuksia ja selvityksiä nuorten taloudenhallintaan ja rahankäyttöön liittyen, sekä toimii mukana kannanottojen ja selvitysten laatimisessa. (Mun talous 2017a).

”Mun talous -hanke sai alkunsa neljän järjestön, Suomen Setlementtiliiton, Nuorisoasuntoliiton, Nuorisosäätiön ja Takuusäätiön, havainnosta siitä, että Suomessa ei yhdelläkään taholla ole kokonaisvastuuta nuorten oman taloudenhallinnan edistämisestä. Useat eri toimijat toteuttivat hankkeitaan liittyen nuorten taloudenhallintaan, mutta kokonaiskoordinaatiota ei ollut kenelläkään. Päätettiin perustaa laaja-alainen verkosto vastaamaan nuorten taloudenhallinnan ongelmiin. Tarkoituksena oli koota yhteen riittävä määrä suomalaisia asiantuntijoita ja organisaatioita, jotta verkostolla on todellisuudessa mahdollisuus vastata haasteeseen.” (Kujanpää, haastattelu 5/2017).

Mun talous verkoston jäseninä toimii yhteensä 93 organisaatiota. Näistä organisaatioista Suomen Setlementtiliitto ry, Nuorisoasuntoliitto ry, Nuorisosäätiö ja Takuusäätiö koordinoi ja toimivat hankkeessa keskeisesti. Verkoston toiminta on voittoa tavoittelematonta, joka vahvistaa yhteisiin tavoitteisiin pääsyä monialaisen yhteistyön keinoin. Verkostossa jäsenet voivat vaihtaa keskenään tietoa, ajatuksia, käytäntöjä ja malleja, joilla voidaan tukea toistensa toimintaa sekä lisätä työn vaikuttavuutta. (Mun talous 2017a).

Mun talous pyrkii nostamaan taloudenhallinnan aihepiiriin kuuluvia asioita julkiseen keskusteluun monin eri tavoin. Yksi tapa on Puhu rahasta -haastekampanja, joka on toteutettu vuosina 2016 ja 2017. Puhu rahasta -haasteen ideana oli haastaa suomalaiset jakamaan omakohtaisia rahankäytön tarinoita sosiaalisen median kanavissa eli somessa. Vuonna 2017 haaste toteutettiin 27.3.-2.4. lähettämällä, esimerkiksi Instagramiin, Twitteriin, Facebookiin, Snapchattiin tai Youtubeen, joko kuva tai video omista rahaan liittyvistä tarinoista ja kokemuksista, liittäen julkaisuun avainsanan #puhurahasta. Haasteen tarkoituksena on pyrkiä tekemään rahasta puhuminen avoimemmaksi, muuttaa yksin pärjäämisen kulttuuria sekä ehkäistä rahaongelmien syntyä (Mun talous 2017b). Puhu rahasta -haaste päättyi Nuori2017 -tapahtumassa pidettyyn Puhu rahasta talk show'n, jossa käsiteltiin luonnollisesti taloutta ja rahankäyttöä. Keskustelunaiheina oli myös muun muassa nuorisoasuminen, velkaantuminen, nuorisotyö, kuluttaminen ja nuoret. (Mun talous 2017c).

”Mun taloudelle haetaan pysyvää jatkorahoitusta Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA:lta. Jatkossa tavoitteena on 1) ylläpitää ja kehittää Mun talous -verkoston toimintaa osallistamalla verkoston jäsenet entistä paremmin verkoston toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen, 2) vahvistaa nuoria työssään kohtaavien ammattilaisten osaamista nuorten

taloudellisen lukutaidon lisäämisessä ja talousongelmien ratkaisussa ja 3) tunnistaa nuorten taloudenhallintaa estäviä rakenteellisia ongelmia ja vaikuttamistyön avulla poistetaan niitä sekä nostetaan esiin aiheen parissa tehtävää työtä.” (Kujanpää, haastattelu 5/2017).

3 TALOUSOSAAMINEN

Danske Bankin teettämän tutkimuksen mukaan 15-17 -vuotiaat nuoret ovat kiinnostuneita omista raha-asioistaan ja haluavat saada niistä lisää tietoa. Suurin osa tutkimuksen nuorista arvioi kykenevänsä hoitaa omaa talouttaan itsenäisesti, mutta samalla he tunnistivat omat rajansa ja olivat sitä mieltä, että tarvitsevat niin apua kuin tukea talousasioihin. (Danske Bank 2013).

Nuorten käsityksen mukaan talousasioiden hallinta edistää oman tulevaisuuden suunnittelemista ja rakentamista (Danske Bank 2013).

Tässä luvussa syvennyn talousosaamiseen: mitä se sisältää, miten sitä tarkastellaan ja mitä se on nykypäivänä. Tarkastelen, mitä talous on nuoren elämässä, ja miten nuorten talousosaamista on tutkittu ja miten sitä tutkitaan. Selvitän myös, ketä toimijoita kuuluu talouskasvatuksen verkostoon ja millaisia rooleja heillä siellä on. Nostan vertailuun nuorten ja toimijoiden näkökulmat näiden toimijoiden rooleista talousosaamisen edistämiseksi.

3.1 Käsitteet ja määritelmät

Taloudelliselle osaamiselle ei ole vielä olemassa yhtä sovittua määritelmää, mutta sen tavoitteista ollaan aika yksimielisiä eri toimijoiden kesken. Kansainvälisellä tasolla käytetään useita käsitteitä ja määritelmiä taloudellisesta osaamisesta. Yleisesti käytettyjä käsitteitä kansainvälisesti ovat taloudellinen kyvykyys (financial capability), talouden lukutaito (financial literacy), taloudellinen tietämys ja ymmärrys (financial knowledge and understanding) sekä taloudelliset taidot ja kompetenssi (financial

skills and competence). Suomen kielessä taloudellinen osaaminen ja talousosaaminen tarkoittavat samaa eli ovat sama käsite. (Peura-Kapanen & Lehtinen 2011, 2).

Peura-Kapanen ja Lehtinen (2011, 4) ovat aukaisseet tutkimuksessaan taloudellisen osaamisen käsitteen määrittelyn moninaisuutta kansainvälisellä tasolla moneen lähteeseen viitaten. Taloudellinen kyvykkyys ja taloudellinen lukutaito ovat käytetyimmät ja määritellyimmät. Näihin käsitteisiin sisältyvät taloudellinen tietämys ja ymmärrys sekä taloudelliset taidot ja kompetenssi. Yksinkertaisimmillaan taloudellinen kyvykkyys on viisautta ja varovaisuutta rahankäytössä. Taloudellinen lukutaito nähdään ymmärryksenä ja toimintana. Sen käsitettä pidetään kapeana ja sillä on paljon samankaltaisuutta taloudellinen kyvykkyys käsitteen kanssa. Joten ajatellaan, ja on ehdotettu, että tulevaisuudessa voitaisiin käyttää kansainvälisesti ainoana määritelmänä taloudellista kyvykkyyttä (financial capability), joka kattaisi nämä muutkin käsitteet sisäänsä. Kyvykkyuden sijasta suomen kielessä voi käyttää sanaa osaaminen. (mt., 4-5; Luukkanen & Raijas 2012, 24).

Opinnäytetyössä käytän termiä talousosaaminen, koska nykypäivän kirjallisuudessa ja tutkimuksissa tätä termiä käytetään useimmiten. Tämän työn yhteydessä talousosaamisella tarkoitan henkilökohtaisia taloudellisia tietoja ja taitoja soveltaa niitä, eli toisin sanoen oman päivittäistalouden hoidon osaamista ja ymmärtämistä sekä vastuullista taloudellista käyttäytymistä. Usein taloustietoa ja talouskäyttäytymistä käsitellään erikseen omina alueinaan, mutta on todettu toimivaksi käyttää talousosaamista yläkäsitteenä, johon kuuluvat niin tiedon, taidon kuin käyttäytymisen osa-alueet. (Luukkanen & Raijas 2012, 26).

Toinen käsite tai oikeastaan termi, joka toistuu opinnäytetyössä, on talouskasvatus. Euroopan komissio (2007) käyttää talouskasvatuksen sijaan termiä talousvalistus sekä esittelee myös termin kuluttajakasvatus (Peura-Kapanen & Lehtinen 2011, 4). Talousvalistuksen avulla parannetaan talouden lukutaitoa. Kuluttajakasvatuksella taas vahvistetaan kuluttajan omien tietojen ja taitojen käyttöä taloudellisten päätösten teossa sekä kannustetaan miettimään päätöksiä henkilökohtaisten tarpeidensa ja halujensa mukaan. (mt., 4). Talousvalistus ja kuluttajakasvatus ovat käytettyjä termejä myös Suomessa, mutta talouskasvatus terminä on kuitenkin yleistynyt perustuen opinnäytetyössä käytettyihin ajankohtaisiin julkaisuihin, tutkimuksiin ja artikkeleihin.

Taloukasvatus termiä käytetään paljon talousosaamisen edistämisen yhteydessä, ja eikä ainoastaan koulujen vaan useiden eri toimijoiden tarjoama (Peura-Kapanen 2012, 17). Kaiharin (2011, 18) mukaan koulujen taloukasvatuksen tulisi antaa alkuvalmiudet talouteen: asenteellisuus työntekoon, yrittäjyyteen ja kuluttamiseen; taitoja informaation hakuun ja sen käsittelyyn kriittisesti sekä tietojen ja taitojen ajan tasalla pitoon. Koulun antaman taloukasvatuksen pohjalta on hyvä lähteä kehittämään tai miettimään taloukasvatuksen ja talousosaamisen edistämisen luonnetta eteenpäin erilaisille elämän osa-alueille sekä vaiheille.

3.2 Taloudenhallinta osana elämänhallintaa

Elämänhallinnalla tarkoitetaan luottamusta tai tunnetta, että ohjaat itse elämäsi sekä pystyt vaikuttamaan teoillasi ja valinnoillasi itseäsi koskeviin päätöksiin. Elämänhallintaan kuuluu kokemus, että on kyvykäs selviytymään omilla valinnoillaan ja päätöksillään elämän tuomista yllätyksistä sekä muutoksista. (NettiNappi 2016). Taloudenhallinta kuuluu luontevana osana elämänhallintaa, joka on se osa mihin talousosaaminen vaikuttaa:

Taloudellinen osaaminen näkyy yksilön käyttäytymisessä eli taloudenhallinnassa, johon tarvitaan tietämystä sekä taitoja (Raijas, Uusitalo & Luukkanen 2012, 14).

Nuoruuden ikävaiheessa taloudenhallinnan merkitys kasvaa monen elämänvaiheen muutoksen myötä. Esimerkiksi kun muutetaan pois kotoa, siirrytään opiskelemaan, lainsäädännöllinen täysi-ikäisyys astuu voimaan, siirrytään töihin tai kohdataan työttömyys. Kyky hallita omia raha-asioita, tehdä taloutta koskevia päätöksiä ja vastuun ottaminen omasta taloudestaan nousevat entistä tärkeämmiksi taidoiksi oppia, varsinkin kun yleinen elinikä on nousussa. Talousosaamiseen tulisivat panostaa niin nuoret itse kuin toimijat ja kasvattajat, jotta nuori voisi turvallisesti siirtyä vastaamaan omasta taloudestaan. (Peura-Kapanen 2012, 2-3).

Nuorten tulisi saada erilaisia tietoja ja taitoja talousasioihin. Päivittäistaloudenhoitoon kuuluu esimerkiksi budjetointi, elämisen kustannusten hahmottaminen sekä tarpeiden ja halujen erottaminen. Talouden tulevaisuuden suunnittelu koostuu muun muassa säästötavoitteista, menoihin varautumisesta, varallisuuden kartuttamisesta sekä ymmärryksen veroista ja eri etuuksista. (mt., 4). Takuu-Säätiö (2017) tarjoaa nuorille näiden tietojen ja taitojen kehittämiseen verkossa toimivan ilmaisen Penno - taloudenhallintavälineen, jolla voi seurata omaa talouttaan ja asettaa myös säästämissä tavoitteita.

Perustietojen ja -taitojen lisäksi nuori tarvitsee opastusta finanssituotteiden valintaan ja hänen tulisi myös osata seurata jollain tavalla talousasioita. Finanssituotteiden valintaan liittyy sopimusten ymmärtäminen, vakuutuksien tarpeellisuuden käsittäminen sekä informaation etsiminen ja vertailu esimerkiksi palveluissa ja luotoissa. Talousasioiden seuraaminen voi tarkoittaa, vaikka taitoa hakea neuvoa omaan talouteen liittyvissä kysymyksissä tai ongelmassa; ymmärrystä omien valintojen seurauksista ja esimerkiksi korkojen muutosten vaikutuksesta. (Peura-Kapanen 2012, 4).

Suomalaisten talousosaamista ei ole tutkittu kovin paljoa Suomessa eikä Suomi ole ollut kovin usein mukana kansainvälisissä talousosaamista mittaavissa tutkimuksissa (Luukkanen & Raijas 2012, 23; Kalmi & Ruuskanen 2016, 7). Kalmin ja Ruuskasen (2016, 15) vuonna 2015 teettämän tutkimuksen mukaan suomalaisten taloudellinen tietämys sekä käyttäytyminen on korkealla tasolla verraten kansainvälisesti. Vaikka suomalaiset pärjäävätkin tutkimuksen pohjalta hyvin kansainvälisesti, se ei tarkoita, etteikö suomalaisten talousosaamisessa olisi vielä parannettavaa. Tutkimuksessa selvisi, että nuorten talousosaaminen on muita ikäluokkia heikompaa, ja että miehet pärjäsivät taloudellisessa tietämyksessä naisia paremmin, kun taas naiset pärjäsivät hieman paremmin taloudellisessa käyttäytymisessä. (mt., 17).

Suomalaiset nuoret osallistuvat ensi vuonna 2018 ensimmäistä kertaa taloustiedon PISA-testiin, johon taloustieto on lisätty vuonna 2012 valinnaiseksi osaksi testiä. PISA-testejä pitää yhteistyöjärjestö OECD:n jäsenmaat kolmen vuoden välein ja niissä arvioidaan 15 -vuotiaiden osaamista matematiikassa, luonnontieteissä ja lukutaidossa. (Valtavaara 2017). Testi tuo jonkin verran tartuntapintaa ja tietoa nuorten talous-

osaamisesta, joka edistää mahdollisuuksia suomalaisnuorten talousosaamisen tilastointiin ja tutkimuksiin Suomessa sekä pohjaa kansainväliseen vertailuun.

Nuorisobarometreilla on mitattu 15-29 -vuotiaiden nuorten arvoja ja asenteita vuosittain jo vuodesta 1994 lähtien. Barometreissa on tutkimuskysymyksiä nuorten kannalta ajankohtaisista aiheista. Välillä aiheet toistuvat, jotta olisi mahdollista tarkastella asennemuutoksia pidemmältä aikaväliltä. Barometriä julkaisee Valtion nuorisoneuvosto yhteistyössä Nuorisotutkimusverkoston kanssa. (Valtion nuorisoneuvosto 2016). Tarkastelen vuosien 2015 ja 2016 nuorisobarometrejä; joissa talous, elämä ja tulevaisuus ovat olleet tutkimuskysymyksissä mukana.

Vuoden 2015 Nuorisobarometrissä oli aiheena arjenhallinta. Barometrissä kysyttiin nuorilta esimerkiksi, miten he kokevat elämänhallintansa, millaisena kuluttajina he näkevät itsensä ja miten he näkevät tulevaisuutensa kymmenen vuoden kuluttua. Nuoret kokivat pärjäävänsä elämässä paremmin, mitä nuorempina he ovat itsenäistyneet ja mitä toimeen tulevampi talous heillä olisi, joka mieluiten olisi vielä riippumaton ulkopuolisesta taloudellisesta tuesta. Omakuvansa kuluttajana heillä painottuivat ympäristötietoisuuteen, harkitsevaisuuteen ja säästäväisyyteen. Nuoret ajattelivat, että he tulisivat elämään normaalina ja hyväksyttävänä pidettyä elämää tulevaisuudessa. Usko löytyi lähes kaikilta, että tulevaisuudessa heillä olisi työpaikka ja että he tulisivat taloudellisesti hyvin toimeen. (Myllyniemi 2016; 28, 71, 89).

Vuoden 2016 Nuorisobarometrissä taas katsottiin tulevaisuuteen ja kysyttiin nuorilta, miten he näkevät tulevaisuutensa 35 ikävuoteen asti sekä pyydettiin arvioimaan oman ja seuraavan ikäluokan taloudellista tulevaisuutta. Selvästi harvemmalle oli tärkeitä aineelliset päämäärät, kuten korkea elintaso. Vastajien kesken oman ikäluokan taloudellisen aseman parantuminen oli yhteydessä taloudellisen kasvun arvostamiseen. Ensimmäistä kertaa nuorilta kysyttiin myös seuraavan ikäluokan taloudellisen aseman kehittymisestä ja vajaa kolmasosa ajatteli aseman parantuvan, niin kuin ajateltiin oman ikäluokan taloudellisen aseman kehityksenkin. (Myllyniemi 2017; 28, 46).

Vaikka talous kuuluu osaksi elämää, niin se ei välttämättä herätä kaikissa nuorissa sen enempää kiinnostusta kuin että raha on jollainlailla tärkeää. Haasteena onkin

miten nuorten taloudellisen toimintaympäristön toimijat kohtaavat ja herättävät nuorissa mielenkiinnon omista talousasioistaan. Sekä miten nuoret löytävät ja tukeutuvat toimijoihin, kun talous osoittautuukin joksikin muuksi kuin oli odottanut tai käsittänyt.

Talousasiat ovat elämänhallinnan kokonaisuutta. Epävarmassa tilanteessa monet tarvitsevat välineitä uran, elämän ja talouden suunnitteluun. Toisaalta nuoret tarvitsevat yksityiskohtaista tietoa päätösten tueksi, toisaalta heidän tulee ymmärtää oman talouden kokonaisuus ja siihen vaikuttavat tekijät. Näihin haasteisiin talouskasvatuksessa tulee vastata. (Peura-Kapanen 2012, 5).

3.3 Eri toimijat talouskasvattajina ja talousosaamista edistämässä

Nuorten talousosaamiseen liittyviä toimijoita ovat ensikädessä oma perhe ja arkeen kuuluvat ihmiset. Perheen asenteet, tiedot ja taidot vaikuttavat nuorten taloudelliseen käyttäytymiseen sekä päätöksentekoon. Läheisten ihmisten ja yhä enemmän median vaikutus näkyvät nuorten talousosaamisessa. Tietoa ja taitoja haetaan ensisijaisesti läheltä ja itselle luontevista lähteistä. Muut nuorten taloudelliseen toimintaympäristöön liittyvät toimijat voidaan katsoa seuraavien otsikoiden alle: opetusala, viranomaiset ja julkiset toimijat, finanssiala ja elinkeinotoimijat sekä yhdistykset, järjestöt ja säätiöt. (Peura-Kapanen 2012, 9-10). Kaikille painottuvat omanlaiset vastuunjaottelut nuorten talousosaamisen edistämisessä.

Vuosina 2011-2012 toteutetussa tutkimushankkeessa, "Toimijat, kanavat ja tavat nuorten taloudellisen osaamisen edistämisessä" (TOKATA), etsittiin keinoja 15-20 -vuotiaiden nuorten ymmärryksen parantamiseen taloudellisten asioiden merkityksestä heidän omassa elämässään. Tutkimushanke koostui neljästä osahankkeesta, joiden keskeisiä tuloksia esitellään tutkimushankkeen loppuraportissa. Osahanke kakkosessa kartoitettiin nuorten näkemyksiä toimijoiden vastuullisuudesta, rooleista ja tehtävistä talousosaamisen edistämisessä. Osahanke kolmosessa taas toimijoiden näkemyksiä siitä, mitä nuorten talousosaamiseen kuuluu, ja mikä heidän roolinsa sen edistämisessä on. (Raijas, Uusitalo ja Luukkanen 2012; 12-13, 15-16). Tarkastelen näiden osahankkeiden tuloksia vertaillakseni nuorten ja toimijoiden näkemyksiä vastuunjaottelusta ja tehtävistä talousosaamisen edistämisessä.

On hyvä kuitenkin ensin avata, miten tulokset on hankittu, sekä keitä tutkimus koski. Luukkanen ja Uusitalo (2012, 20) kertovat, että toisessa osahankkeessa tutkimusaineistoa kerättiin fokusryhmämenetelmällä eli pitämällä keskusteluryhmiä. Näihin keskusteluryhmiin osallistui 15-26 -vuotiaita nuoria 177. Ryhmäkeskusteluita olivat ohjaamassa kaksi tutkijaa. Tutkimuksessa toimijoina tarkasteltiin kotia, koulua, mediaa, viranomaisia, finanssialaa sekä yhdistyksiä ja järjestöjä (mt., 22). Kolmannessa osahankkeessa tutkimusaineistoa kerättiin Jokisen (2012, 37) mukaan verkkolomakehaastattelulla, joka koostui avoimista kysymyksistä. Haastatteluun vastanneita oli 15 toimijaa yhdeksästä eri organisaatiosta, joiden lisäksi oli haastateltu kahden lukion historian ja yhteiskuntaopin opettajia normaalin haastattelumenetelmin (mt., 37).

Tulosten perusteella niin nuoret kuin toimijat pitivät merkittävimmissä asemassa nuoren talousosaamisen kehityksessä olevan koti ja perhe. Koti antaa nuorelle talouteen liittyvät perustiedot ja -taidot sekä vaikuttaa asenteeseen ja käyttäytymiseen. Kodin jälkeen merkittävässä roolissa pidettiin koulua ja oppilaitoksia. Nuoret ajattelivat, että koulusta saa perustietoa kansantaloudesta, ja lisää vastuuta toivottiin taloustaitojen opetukseen. Toimijat pitivät kouluja kodista oppiman talousosaamisen täydentäjinä. He pitivät oppilaitoksia erityisen merkittävänä nuoren itsenäistymisen vaiheen kannalta. (Jokinen 2012, 40-41; Luukkanen & Uusitalo 2012, 33).

Muiden toimijoiden tehtävänä nähtiin olevan opetuksen täydentäminen omaan toimialaan ja toimijan tarjoamiin tuotteisiin tai palveluihin liittyvällä aineistolla (Jokinen 2012, 41-42).

Kodin ja koulun jälkeen tulevat muut toimijat. Nuoret nostivat hyväksi puoleksi puolueettomuuden, ja tämän totesivat myös toimijat: puolueetonta tietoa pidetään tärkeänä nuoren talousosaamisen kehityksen kannalta. Nuoret näkivät hankalaksi tiedon kokonaiskuvan saatavuuden ja toivoivat tietoon enemmän selkeyttä. Toimijat painottivat myös selkeyttä sekä käsitteiden avaamista, koska nuorilla talousosaaminen on kehityksessä asemassa. Nuoret eivät kokeneet tuntevansa monia toimijoita, joten heidän kanavointia esimerkiksi kouluihin ja oppilaitoksiin katsottiin olevan tarvetta lisätä. Kummatkin näkivät henkilökohtaisen viestinnän tärkeässä roolissa talousosaamisen edistämässä. Toimijoiden näkemysten mukaan nuoria tulisi neuvoa ja opastaa ta-

louden asioissa ennemmin kuin tarjota liiaksi omia tuotteitaan tai palveluitaan. Myös valistamista ja vaaroista varoittamista pidettiin ajankohtaan nähden tärkeänä. (Jokinen 2012, 40-42; Luukkanen & Uusitalo 2012, 33).

Muutosta, (TOKATA) -tutkimushankkeen jälkeen, on tullut ainakin perusopetukseen, johon on lisätty talousosaamiseen liittyvää tietoa ja taito-opetusta.

Oppilaita opastetaan kehittämään kuluttajataitojaan sekä edellytyksiään omasta taloudesta huolehtimiseen ja talouden suunnitteluun. Oppilaat saavat ohjausta kuluttajana toimimiseen, mainonnan kriittiseen tarkasteluun sekä omien oikeuksien ja vastuiden tuntemiseen ja eettiseen käyttöön. Heitä kannustetaan kohtuullisuuteen, jakamiseen ja säästäväisyyteen. Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestäväen elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin. (Opetushallitus 2016, 22).

Oman taloudenhallinnan ja kuluttamisen lisäksi perusopetus pyrkii edistämään oppilaiden kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan. Perusopetus pyrkii myös antamaan kokemuksia ja käsitystä yrittäjyyden merkityksestä sekä omasta vastuusta yhteisön ja yhteiskunnan jäsenenä olosta. Myös verkostoitumisen taitoja aiotaan harjoittaa koulutyössä aiempaa enemmän. (mt., 23-24).

Kuten on osoittautunut, että talousosaaminen on tiedon, taidon ja käyttäytymisen kokonaisuutta, eri toimijoiden olisi hyvä osata vaikuttaa näihin kaikkiin. Nuorten taloudelliseen käyttäytymiseen Peura-Kapanen (2012, 8) on esittänyt muutamia keinoja, miten toimijat voisivat siihen vaikuttaa. Talouskasvatukseen kytkeminen nuorille uusiin tilanteisiin, joita voi olla elämässä tapahtuvat muutokset tai vaikka asiakuuden solmiminen, on yksi tapa vaikuttaa käyttäytymiseen. Informaation esittäminen uudella tavalla, palautteen antaminen, tilanteiden havainnollistaminen skenaarioilla ja löytäminen jotain yhteistä nuoren kanssa voivat toimia kannustimina käyttäytymisen muuttamiseen. Talouskasvatukseen osallistumisen vapaaehtoisuus on myös todettu tulokselliseksi käyttäytymiseen vaikuttamisessa. (mt., 8).

Nuorten talousosaamisen kehittymiseen vaikuttavat siis useat toimijat. Edistämistyötä tehdään usealla tasolla, ja yhtenä hyvänä esimerkkinä ovat hankkeet. Vuodesta 2013 asti on ollut toiminnassa Taloustaitohanke, joka alkoi osana tasavallan presidentin käynnistämää lasten ja nuorten syrjäytymistä ehkäisevää hanketta. Taloustaitohan-

ketta on jatkanut Helsingin Diakonissalaitos vuodesta 2016, ja vuonna 2017 mukaan tuli myös Opetus- ja kulttuuriministeriö. Hankkeessa toimivat Danske Bank, Nordea sekä OP-ryhmän osuuspankit, joiden koulutetut vapaaehtoiset ohjaavat nuorille taloustaitotuokioita. Hankkeen kohderyhmänä ovat 16-29 -vuotiaat nuoret, ja sen tarkoituksena on kehittää ja vahvistaa nuorten rahankäytön taitoja. Erityisesti pyritään tavoittamaan taloudenhallinnan riskiryhmiä. Kohtaamisissa ja talousneuvonnassa ammattilaiset jakavat tietoa sekä tukevat nuoria omaan talouteen liittyvissä asioissa ja taloudenhallinnan taitojen vahvistamisessa. Näissä keskustelutuokioissa painottuvat vuorovaikutteisuus, konkreettisuus ja toiminnallisuus. (Helsingin Diakonissalaitos 2017).

Toimijoiden välisellä yhteistyöllä saadaan lisättyä työn vaikuttavuutta. Yhteistyöllä tuotetaan uutta tietoa, menetelmiä sekä malleja nuorten talouteen ja talousosaamiseen liittyen. Yhteistyön lisääminen on edelleen tärkeää eri toimijoiden välillä. On tarvetta tarkastella yhteistyön voimin millaisia uusia tietoja ja verkostoja nuoret kaipaavat, mistä he milloinkin talouteen liittyviin kysymyksiin vastauksia hakevat. Myös nuorten huoltajien ja uusien organisaatioiden tuominen mukaan laajaan talouskasvatukseen voisi tuottaa uusia näkökulmia ja sisältöä, jotka tukevat nuorten talousosaamista. (Peura-Kapanen 2012, 15).

Yhteinen hyvä voidaan määritellä kaikille yhteiskunnan jäsenille avoimeksi, josta siis usea henkilö pääsee osalliseksi. Yhteisen hyvän toteutuessa nuorten taloudellisen toimintaympäristön toimijat tukevat nuorten taloustaitojen kehittymistä, toisinaan velvoitetusti ja toisinaan vapaaehtoisesti, yhteisen hyvän tavoittelun innoittamina, minkä taas voidaan taloudellisen hyvinvoinnin toteutumisen myötä nähdä hyödyttävän koko yhteiskuntaa. (Raijas, Uusitalo & Luukkanen 2012, 15).

4 NUORISOTYÖ ENNALTAEHKÄISIJÄNÄ

Nuorisolaissa (3 §) nuorisotyöllä tarkoitetaan nuorten kasvun, itsenäistymisen ja osallisuuden tukemista yhteiskunnassa. Nuorisolain (2 §) tavoitteisiin kuuluvat muun muassa edistää nuorten kykyä ja edellytyksiä toimia yhteiskunnassa; tukea nuorten kasvua, itsenäistymistä sekä niihin liittyvää tietojen ja taitojen oppimista. (Nuorisolaki

1285/2016). Nuorisotyötä on määritelty monesta eri näkökulmasta ja monin eri tavoin vuosien saatossa. Nuorisotyöksi saatetaan helposti ajatella olevan melkein kaikkea toimintaa, mihin nuoria henkilöitä osallistuu. Nuorisotyö ei ole niin yksiselitteisesti määritelty, mutta sen reunaehdot ovat yleensä nähtävissä. Osana nuorisotyön määrittämistä ovat työn tavoitteet sekä sen luonne. Nuorisotyön perinteisiin pohjaten, nuorilla tulee olla oikeus itse määritellä omia kehittymisen kohteitaan ja kasvattajien tehtävä on tukea nuorten toimintaa. (Rauas 2014, 9-10). Nuorisolain näkemys nuorisotyöstä sisältäisi nuorisotyön eri alueet, jos sitä lähtisi aukaisemaan. Sen tiivistetty muoto kertoo kuitenkin aika yksimielisesti, mikä nuorisotyön yhteiskunnallinen asema ja tehtävä ovat.

Kun puhutaan hyvinvointia edistävästä työstä, Salon (2012, 81) mukaan käytetään yleistä käsitettä ehkäisevä tai ennaltaehkäisevä työ. Ennaltaehkäisy on yksi nuorisotyön vaikuttamisen keino. Nuorisotyö ennaltaehkäisee ja katkaisee ongelmallisia kehityskulkuja, kuten syrjäytymistä. Ehkäisevä työ tukee elämänhallintaan kuuluvien edellytysten kehittymistä ja tuo yhteiskunnalle esimerkiksi vähemmän kustannuksia, kun ongelmien huolehtimisen määrä laskee. (Cederlöf 1998, 38). Ehkäisevästä työstä ei suoranaisesti ole mainintaa nuorisolaissa, mutta sen elementtejä sieltä löytyy. Lastensuojelulaissa (3 a §) määritellään ehkäisevää työtä lastensuojelun näkökulmasta:

Ehkäisevällä lastensuojelulla edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua on tuki ja erityinen tuki, jota annetaan esimerkiksi opetuksessa, nuorisotyössä, päivähoidossa, äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa sosiaali- ja terveydenhuollossa. (Lastensuojelulaki 417/2007).

Lastensuojelulain määritelmä toimii hyvänä pohjana sille mitä ehkäisevällä työllä tarkoitetaan ja miten se määrittyy nuorisotyössä. Ehkäisevää työtä voidaan halutessaan tarkentaa sanoilla ongelmia (ennalta)ehkäisevä työ tai tietoa, taitoa ja hyvinvointia edistävä työ.

Ehkäisevä työ voidaan nähdä eri tasoina. Useissa teoksissa pohditaan sitä, millä tasolla korjaava työ on osa nuorisotyötä. Salo (2012, 86-87) hahmottaa nuorisotyön toiminta-alueeseen kuuluvan hyvinvointia edistävän työn (ammattillinen nuorisotyö, varhainen tuki) ja ehkäisevän työn (varhainen puuttuminen) sekä osin korjaavan työn

(etsivä nuorisotyö, työpajatoiminta). Salo (86) painottaakin pohtimaan tehdäänkö työtä yksilöiden vai ryhmien ja yhteisöjen parissa, joka auttaa jokseenkin ymmärtämään sitä, miten ehkäisevä ja korjaava työ jaottuvat nuorisoalan ja sosiaalialan välillä.

Gretschel, Junttila-Vitikka ja Puuronen (2016, 127-128) taas keskittyvät tarkemmin ehkäisevän ja korjaavan työn risteykseen nuorisotyössä, kuvaten tasoja seuraavin termein: sosiaalinen vahvistaminen, yleinen ehkäisy ja riskiehkäisy. He näkevät, että nuorisotyössä on korjaavaa työtä, jolla on enemmän korjaavan ja ehkäisevän työn kumpiakkin ominaisuuksia yhdessä kuin että se olisi pelkästään korjaavaa työtä. Nykyisenä tilanteena nähdään, että ehkäisevän työn tasojen määrittäminen keskittyy selvästi kolmeen tasoon. Ensimmäisessä edistetään positiivista kehitystä ongelmatilanteesta riippumatta; toisessa ehkäistään negatiivista kehitystä, jolloin ongelma voi olla muodostumisvaiheessa; ja kolmannessa tehdään jo ongelmakeskeisen tuentarpeen toimenpiteitä. (Gretschel ym. 2016, 128-129).

Ehkäisevän työn merkitys, niin nuoren kuin yhteiskunnan kannalta, tunnustetaan monella eri taholla ja se on huomioitu useissa laissa (Pylkkänen & Viitanen 2014, 4). Tässä luvussa avaan nuorisotyön sekä sen ammattilaisten roolia talousosaamisen edistämisessä ja talousongelmia ennaltaehkäisevässä työssä. Tarkastelen myös nuorisotyön ammattikorkeakoulutusta sekä millaisia opintoja, liittyen talouteen ja ehkäisevään työhön, löytyy Humanistisen ammattikorkeakoulun Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelmasta.

4.1 Nuorisotyön rooli talouskasvatuksen verkostossa

Nuoret ovat kontaktissa nuorisotyöntekijöiden kanssa suurimmaksi osaksi vapaaajallaan. Myös koulussa tehtävä nuorisotyö on kasvussa, joka lisää kontaktien määrää. Nuorisotyössä kohtaaminen tapahtuu yleensä nuoren omien toiveiden ja tarpeiden mukaisesti eli kohtaaminen ja toimintaan osallistuminen ovat nuorelle vapaaehtoisia. (Koste 2016, 78). Siksi nuorisotyön ammattilaiset ovat merkittävässä asemassa myös talouskasvattajina.

”Nuorisotyön ammattilaisilla on tärkeä rooli nuorten taloudellisen lukutaidon kasvattajina. Nuorille tulee tarjota matalan kynnyksen ennaltaehkäisevää ja välitöntä neuvontaa talous- ja velka-asioissa siellä, missä heitä kohdataan. Paras ja luonteva taho tarjoamaan tämänkaltaista neuvontaa nuorelle on nuoriso- ja sosiaalialan ammattilainen, joka kohtaa nuoria työssään.” (Kujanpää, haastattelu 5/2017).

Voidaan siis ajatella, että nuorisotyö on kanava, joka toimii nuorille ohjaajina oman talouden hallintaan ja toisaalta opastajana oikeille lähteille sekä palveluille ja niiden käyttöön. Nuorisotyö voisi myös täydentää sekä tukea koulun ja oppilaitosten antamaa talouskasvatusta.

Nuorisotyön vaikuttavuusalueiden keskeisiin käsitteisiin kuuluvat elämänhallinta, taloudellinen asema ja kasvatuksellisuus. Nuoruusvaiheessa elämänhallintaan pystytään parhaiten vaikuttamaan ja ennaltaehkäisemään tai korjaamaan syntyneitä ongelmia. Nuorisotyö omalta osaltaan tukee nuorten elämänhallinnan kehittymistä. Kuten on edeltä nähtävissä, nuorten taloudellinen asema on usein heikompi verrattuna muihin ikäluokkiin, johtuen osittain siitä, että talous nuorten elämässä on uudenlaista ja vakiintuvassa asemassa. Siihen liittyvä elämänhallinnan tukeminen on nuorisotyön yksi tavoite. (Cederlöf 1998, 37-41).

Nuorisotyön ydin on kasvatuksellinen, sillä sen tarkoituksena on vaikuttaa nuorten ihmisten ymmärrykseen, arvostukseen, tietoihin, taitoihin ja tulevaan toimintaan (Nieminen 2007, 51).

Valtion ja kuntien kanssa nuorisotyötä toteuttavat ja tekevät muun muassa järjestöt, seurakunnat, yhdistykset ja seurakunnat (Rauas 2014, 9; Koste 2016, 78-79). Nuorisotyön roolia tai tehtäviä ei ole selkeästi eritelty teoksissa tai tutkimuksissa, jotka käsittelevät nuorten talousosaamista ja toimijoita. Talouskasvatuksen toimijoissa nuorisotyön toiminta sijoittuu usein julkisten toimijoiden sekä järjestöjen, yhdistysten ja säätiöiden alle. Käytän Nuorten talousosaamisen edistäminen – oppaaseen toimijoille koottua taulukkoa (Kuvio 1) havainnollistamaan näiden toimijoiden roolia talouskasvatuksessa. (Peura-Kapanen 2012; 11, 14-16).

	Taloukasvatuksen painopisteet ja sisältö	Toimintamuodot ja kanavat	Haasteita toimijoille
Viranomaiset, julkiset toimijat	<ul style="list-style-type: none"> - Vastuu omasta taloudesta - Talouden peruskäsitteet ja termit - Kyky toimia työ- ym. markkinoilla - Yhteiskunnan tarjoamat etuudet - Toiminta ongelmatilanteissa - Velkaantumisen ehkäisy 	<ul style="list-style-type: none"> - Osaamisen testaaminen - Sääntely ja valvonta - Kampanjat, materiaali - Nuorten internetportaali - Tukipuhelimet, talousneuvonta 	<ul style="list-style-type: none"> - Tunnettuuden lisääminen - Lähestyttävyyttä - Tiedon jalostaminen nuoria houkuttelevaksi - Tehtävien ja roolien selkeyttäminen sekä yhteistyön koordinointi kansalliseksi strategiaksi - Eri viranomaisten välinen yhteistyö - Nuorten käyttäytymisen muuttaminen
Järjestöt, yhdistykset, säätiöt yms.	<ul style="list-style-type: none"> - Elämän ja talouden hallinta ja tukeminen - Tietoa ja neuvontaa erityistilanteissa, elämän käännekohdissa ja vaikeuksissa - Uusien ilmiöiden jalkauttaminen nuorten keskuuteen 	<ul style="list-style-type: none"> - Osaamisen arviointi - Materiaali - Neuvonta ym. tuki - Nuorten kouluttaminen opastamaan muita nuoria - Uusien medioiden hyödyntäminen - Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa 	<ul style="list-style-type: none"> - Tunnettuuden lisääminen - Nuorten toimintaympäristön haltuunotto toiminnan lähtökohtana - Nuoria aktivoivien toimintatapojen kehittäminen, nuorten käyttäytymisen muuttaminen - Uusien järjestöjen yms. saaminen hankkeisiin

Kuvio 1: Nuorten taloudellisen osaamisen kehittämisen painopisteet, toimintamuodot ja haasteet (Peura-Kapanen 2012, 16).

Jos palataan siihen millaisia tuloksia (TOKATA) -tutkimushankkeessa saatiin nuorten näkökulmasta taloudellisen ympäristön toimijoiden vastuista, rooleista ja tehtävistä nuorten talousosaamisen tukemisessa, ja tarkastellaan tätä nuorten näkökulmaa yhdistysten, järjestöjen ja säätiöiden osalta. Nuoret nostivat näiden toimijoiden puoleen eettömyyden hyväksi ja heiltä toivottiin tietoa talouteen liittyvistä perusasioista. Nämä toimijat ja niiden toiminta eivät olleet kovinkaan monelle tutkimuksen nuorelle tuttuja, ja niiden lähestyttävyyttä koettiin hankalana. Nuoret toivoivatkin, että nämä toimijat olisivat itse enemmän esillä esimerkiksi järjestämällä neuvontatilaisuuksia itse tai yhteistyössä vaikka koulujen kanssa. Muutamat tunnustivat Nuorisosäätiön ja nuorisoyhdistykset sellaisiksi tahoiksi, jotka voisivat tarjota taloustietoa ja -apua nuorelle. Nuorisiohjaaja pidettiin sellaisena, joiden puoleen pystyisi kääntymään talouden ongelmatilanteissa. (Luukkanen & Uusitalo 2012, 28).

Eräs nuori kertoi nuorisotaloon tuodusta neuvontapalvelusta, jossa tietynä viikonpäivänä oli tavattavissa ulkopuolinen henkilö, joka auttoi nuoria hakemusten ja lomakkeiden täyttämässä sekä vastaili kysymyksiin työhausta ja raha-asioista (mt., 28).

Ehkäisevässä työssä päällimmäisenä ajatuksena on estää erilaisten ongelmien synty tai kasaantuminen. Ehkäisevä työn tekeminen ei ole ainoastaan esimerkiksi nuorisotyön vastuulla, vaan apua tarvitseville tulisi tarjota matalan kynnyksen palvelumuotoja erilaisilla palvelusektoreilla. Mitään ongelmaa nuorella ei edes tarvitse olla, kun hän hakeutuu tällaisten palveluiden piiriin. (Lundbom 2014, 11). Avain asiana on, että nuori löytäisi avun ja tiedon sieltä mistä hänen on sitä luontevin hakea. Siksi myös yhteistyö talousosaamisen edistämässä ja talousongelmien ehkäisemisessä esittää tärkeää roolia. Hyvänä esimerkkinä yhteistyöstä voivat olla juuri tuollaiset vierailijat tai vierailut nuorisotiloille, kuin edeltä kävi ilmi.

Suomessa on viimeisen kolmen vuoden aikana alkanut yleistyä Ohjaamo -toiminta, jossa kootaan eri toimijoita saman katon alle. Toimintaa lähdettiin laajentamaan vuonna 2014 eri puolille Suomea ja vuoden 2017 alussa Ohjaamoja on jo noin 40, pohjoisin Rovaniemellä ja eteläisin Helsingissä. Ohjaamot ovat syntyneet tarpeesta vastata nuorten toiveeseen siitä, että tietoa, neuvontaa ja ohjausta voitaisiin saada helposti ja nopeasti. Yhtenä tunnetuimpana esimerkkinä, tästä toiminnasta, on Oulun Byströmin nuorten palvelut. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2017).

Byströmin nuorten palvelut tarjoaa alle 30 -vuotiaille saman katon alta henkilökohtaista ohjausta, tukea ja neuvontaa erilaisiin elämäntilanteisiin. He ovat koonneet saman katon alle nuoriso-, työllisyys-, hyvinvointi-, sosiaali-, työ- ja elinkeinotoimiston palveluiden työntekijöitä ja toimintamuotoja. Lisäksi toimintaa ja työtä tehdään verkossa: moniammatillisessa Byströmin chatissa ja Nuorten tieto- ja neuvontakeskus Napin verkkopalvelussa eli NettiNapissa. (Oulun kaupungin nuorisopalvelut 2015). Nuoret saavat ohjausta ja neuvontaa raha-asioissa nuorten tieto- ja neuvontakeskus Napin tietopalveluohjaajilta sekä Byströmin sosiaaliohjaajilta. He jakavat tietoa muun muassa Kelan etuuksista, sosiaalietuuksista ja palkkaan liittyvistä asioista. Sosiaaliohjaajat

neuvovat talouden lisäksi myös elämänhallintaan ja asumiseen liittyvissä asioissa. (Oulun kaupunki 2017).

Nuorisotyössä tehdään talousosaamista edistävää ja talousongelmia ennaltaehkäisevää työtä, vaikka sen roolia ei suoranaisesti olla määritelty tai eritelty sen koomin. Nuorisotaloutta kehitetään nykypäivänä paljon ja monin eri tavoin, joten tähänkin todennäköisesti pystyttäisiin vastaamaan tulevaisuudessa. Nuorisotyötä voisi kuvailla luonteeltaan sellaiseksi, joka pyrkii olemaan läsnä ja vastaamaan ajan haasteisiin. Se oppii muokkaamaan ja suuntaamaan toimintonsa tähän aikaan sekä nuorten että yhteiskunnan tarpeisiin sopivaksi. (Rauas 2014, 27).

4.2 Nuorisotyön ammattikorkeakoulutus

Ammattikorkeakoulu eli amk tasolla nuorisotyötä voidaan opiskella joko Humanistisen ja kasvatustieteiden amk-tutkintona yhteisöpedagogi (AMK), kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelmalla, tai sosiaali- ja terveystieteiden amk-tutkintona sosionomi (AMK), opiskelemalla sosiaalialaa suuntautuen nuorisotyöhön (KEHA-keskus 2017). Yhteisöpedagogi tutkintoa on mahdollista opiskella seuraavissa ammattikorkeakouluissa: Humanistinen ammattikorkeakoulu (Humak) ja Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu (Xamk) sekä kirkon nuorisotyön yhteisöpedagogi tutkintoa Centria-ammattikorkeakoulussa (Opetushallitus & Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017). Humanistisessa ammattikorkeakoulussa (2016, 7) on mahdollista suorittaa myös yhteisöpedagogi tutkinnon ylempi amk-tutkinto, jonka tutkintonimike on Yhteisöpedagogi (Ylempi AMK). Keskityn tarkemmin Humakin Yhteisöpedagogi (AMK) tutkintoon ja sen kokonaisuuteen sekä nykypäivän ammattikuviin, koska opinnäytetyön tutkimuksellinen näkökulma kohdentuu tähän koulutukseen.

Yhteisöpedagogin tutkinto on laaja-alaisesti nuorisotaloutta- ja järjestötyön ammatillista asiantuntijuutta kehittävä kokonaisuus, ja ammatillisuus perustuu humanistiseen ihmis- käsitykseen sekä inhimillisen työn arvostamiseen.

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelman tavoitteena on kouluttaa kehityshakuisia ja uudistumiskykyisiä pedagogisia osaajia sekä yh-

teiskuntakriittisiä toimijoita yhteiskunnan kaikille sektoreille (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2016, 13).

Yhteisöpedagogin tehtävät sijoittuvat ohjaukseen, kasvatukseen, koulutukseen, aktiivointiin, organisointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen järjestö- ja nuorisotyön työkentillä. Ammattitaidon keskeisiin sisältöihin kuuluvat osallisuuden tukeminen ja kansalaisvaikuttaminen, ehkäisevä työ ja sosiaalinen vahvistaminen, monikulttuurisuus ja kansainvälisyys, organisaatioiden ja niiden sisäisen viestinnän kehittäminen sekä yhteisöllisyyden ja nuoruuden asiantuntijuuden vahvistaminen. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2016, 13).

Tutkinnosta saatavien moninaisten osaamisvalmiuksien myötä yhteisöpedagogit sijoittuvat yhteiskunnan eri sektoreille erilaisin ammattinimikkein. He työskentelevät muun muassa nimikkeillä nuorisotyöntekijä, -ohjaaja, -sihteerit, järjestö- ja vapaa-ajanohjaaja, ohjaaja lastensuojelulaitoksissa, projektipäällikkö ja -koordinaattori, suunnittelija, kehittäjä tai toiminnanjohtaja. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2016, 13). Viimeisimmän selvityksen mukaan nimikkeitä on yli 70 kappaletta, ja työtehtävät voivat liittyä eri-ikäisten ihmisten tai toiminnan ohjaamiseen (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2017).

Yhteisöpedagogit toimivat siis hyvin erilaisissa ammateissa, joihin suuntautumiseen ohjaavat yksilölliset merkitykset ja valinnat niin tutkinnon suorittamisen kuin työelämässä toimimisen aikana. Yksilöiden ja yhteisöjen hyvinvoinnin edistäminen liittyy yhä enemmän yhteisöpedagogien tehtäviin, joihin liittyy jopa epävarmuuden sietoa, rakenteellisessa ja kulttuurisessa muutoksessa työskentelyä sekä myös muutosten johtamista. (Nyman 2012, 244-245). Yhteisöpedagogit toimivat ehkäisevän työn osaajina, kun lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisäämiseksi etsitään uusia menettelytapoja ja toimintamalleja. Alan asiantuntijaksi kasvaminen kehittyi tutkinnon jälkeen käytännön työelämässä sekä uuden oppimisen ja luomisen kautta. (mt., 249-250).

Nyman (2012, 258) esittää, että ammattikorkeakoulun toimijanäkökulmasta työelämälähtöisyys koulutuksessa tulisi olla kehityshakuista ja siitä tulisi luoda yhteinen ymmärrys, mitä kehittämisessä katsotaan. Esimerkiksi tulisi katsoa: mitä ammatillinen asiantuntijuus ja työelämässä tarvittava osaaminen nuorisosalalla tarkoittaa nyt ja tu-

levaisuudessa. Miten opiskelijoiden käytännön osaaminen ja tietoperusta yhdistetään kyvyksi kehittää omaa osaamista sekä toimintaympäristöjä, ja miten opiskelijoiden omat kasvutavoitteet vaikuttavat ammatilliseen kehittymiseen sekä suuntautumiseen alan työkentillä. (mt., 258).

4.2.1 Talousosaamiseen liittyvät opinnot

Yhteisöpedagogi (AMK) tutkinto rakentuu yhteisistä monialaisista sekä yhteisöpedagogin yhteisistä ja ammatillisista opinnoista, suuntautumisopinnoista, vapaasti valittavista opinnoista ja työelämän kehittämisopinnoista (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2016, 16-17). Tarkastelen kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelman opintoja lukuvuoden 2016-2017 opinto-oppaasta. Nostan opintoja, jotka liittyvät talousosaamiseen ja talouden käsittelyyn, ohjaukseen ja neuvontaan sekä ehkäisevään työhön.

Suoranaisesti nuorten ohjaamiseen oman taloudenhallinnassa ja neuvomiseen talouteen liittyvissä asioissa ei ole koulutusohjelman opinnoissa. Suuntautumisopinnoista löytyy yhteinen orientaatio suuntautumisopintoihin, johon kuuluu talousosaamisen opintojakso. Jakson sisältöön kuuluu taloushallinto ja taloudellinen vastuu; talousarvioin laadinta, seuranta ja tilinpäätös; rahoituksen suunnittelu ja varainhankinta; palvelusopimukset ja ostopalvelusopimusten laatiminen; henkilöstövoimavarat, tuottavuus ja hyvinvointi sekä työelämän talousennusteet. Opintojakson tavoitteita on, että opiskelija hallitsee budjetoinnin; hallitsee tilinpäätösanalyysin: tietää rahoituslähteet ja osaa kehittää varainhankintaa järjestötyössä; tietää henkilöstön palkkausperusteet; tiedostaa henkilöstön tuottavuuden ja hyvinvoinnin yhteyden sekä syventää osaamistaan talouden näkymien vaikutuksista eri sektoreiden toimintaan. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2016, 30). Talousosaaminen painottuu siis muunlaiseen ammatin talousosaamiseen kuin henkilökohtaiseen taloudenhallintaan. Lisäksi muunlaista talouden osaamista löytyy yhteisöpedagogin yhteisistä opinnoista. Näistä opinnoista löytyy toiminnan rakenteet ja organisointi nuoriso- ja järjestötyössä, joihin kuuluvat taloudenhoidon suunnittelu, seuranta ja vastuut eri sektoreilla ja yhtenä tavoitteena on, että opiskelija osaa seurata projektin taloutta. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2016, 22).

Opiskelija voi valita ammatillisiin opintoihinsa ohjaus- ja neuvontatyön opintoja. Yhteisöpedagogin ammatilliset opinnot koostuvat yhteisistä orientaatio opinnoista, joka on neljäosa ammatillisia opintoja, ja opiskelija valitsee itse loput ammatilliset opinnot. Ammatillisista opinnoista opiskelija voi valita kasvun ja kehityksen tukemisen opinnot, joihin kuuluu osana ohjaus ja neuvonnan opintojakso. Tämä opintojakso sisältää ohjaus- ja neuvontatyön eettiset lähtökohdat; kohdennetun työn ja pienryhmätoiminnan lähtökohdat ohjaus- ja neuvontatyössä; palveluohjauksen periaatteet asiakastyössä; nuorten tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelut verkossa sekä nuorten työllisyyden edistäminen, työpajatoiminta ja etsivä nuorisotyö. Tavoitteena on, että opiskelija hahmottaa ohjaus- ja neuvontatyön periaatteet, tuntee kohdennetun ohjaus- ja neuvontatyön toimintaympäristöt ja tutustuu erilaisiin ohjaukseenkäytänteisiin, ymmärtää palveluohjauksen periaatteet ja monialaisen työn kokonaisuuden, rakentaa omaa ohjaajuuttaan suhteessa kasvun ja kehityksen tukemiseen sekä saa valmiuksia oman ohjaajuuden kriittiseen arviointiin ja kehittämiseen. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2016, 27).

Kujanpään (haastattelu 5/2017) mukaan nuoriso- ja sosiaalialan ammattilaiset ovat luonteva taho tarjoamaan matalan kynnyksen ennaltaehkäisevää ja välitöntä neuvontaa talous- ja velka-asioissa. Hän kuitenkin huomautti, että

”Valitettavan usein kyseiset ammattilaiset kokevat, ettei heidän osaamisensa ja uskalluksensa riitä nuorten neuvontaan talous- ja velka-asioissa.” (Kujanpää, haastattelu 5/2017).

Tämän ratkaisemiseen Mun talous -hankkeella on tarkoitus kehittää Puhu rahasta – talous- ja velka-asioden ensiapukoulutuskonseptia (Kujanpää, haastattelu 5/2017). Tällaisilla ratkaisuilla ja uusien mallien kehittämällä saadaan ammattilaisille työkaluja oman ammatillisen osaamisensa kehittämiseen.

Ehkäisevään työhön liittyviä opintoja löytyy muun muassa yhteisöpedagogin yhteisissä opinnoissa. Pedagogisen toiminnan perusteissa on sosiaalisen vahvistamisen opintojakso. Jaksoon sisältyy muun muassa ehkäisevän työn palvelujärjestelmä ja moniammatillisen työn perusteet, nuorisotakuun mahdollisuudet nuorten elämänhallinnan tukemisessa ja reaaliaikainen tukityö verkossa. Jakson tavoitteita ovat, että opiskelija tuntee ja osaa perustella ehkäisevän työn merkityksen yhteiskunnassa,

tietää nuorten hyvinvoinnin ja elämänhallinnan lähtökohdat, tietää koulutuksellisen syrjäytymisen ja työttömyyteen johtavia riskitekijöitä sekä tietää nuorten koulutuksen ja työllistymisen tukemisen käytäntöjä. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2016, 21).

Lisäksi suuntautumisopinnoista löytyy ammatillinen toiminta ja kehittäminen nuorisotyön toimintaympäristöissä, johon kuuluu nuorisotyön työmuodot ja nuorisotyö muuttuvassa maailmassa. Nuorisotyön työmuodot opintojakson sisältöön kuuluu esimerkiksi ammatillinen nuorisotyö yksilöllisen ja yhteisöllisen hyvinvoinnin edistäjänä sekä hyvinvointia vahvistavat, hyvinvoinnin uhkatekijöitä torjuvat ja ongelmia korjaavat työmuodot. Opintojakson yhtenä tavoitteena on, että opiskelija osaa toimia ammatillisesti kasvua ja elämänhallintaa tukevissa prosesseissa. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2016, 30-31). Kuten on todettu, elämänhallintaan kuuluu myös osana talouden hallinta, ja siten nämä opinnot voisivat tukea tulevien ammattilaisten oppimista myös taloudellisen osaamisen kehityksen prosesseista.

5 AINEISTONHANKINTA

Erilaisilla tutkimuksellisilla tiedontuotannoilla saadaan hyötyä eritasoiseen kehittämiseen, tapahtuu kehittäminen sitten mikrotasolla tai makrotasolla. Tuotetulla tiedolla pystytään vaikuttamaan esimerkiksi julkisten palveluiden parantamiseen. (Heinonen & Kapanen 2012, 64). Tutkimusten kautta löydetään perusteita kehittämistoiminnalle, vaikka kehittämistä voi tapahtua ilman tutkimustakin. (Nyman 2012, 247). Tässä luvussa kerron mitä tutkimusmenetelmiä olen käyttänyt opinnäytetyössäni sekä mietin työn luotettavuutta.

5.1 Kehittämistyön menetelmät

Opinnäytetyössäni käytin pääosin kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta, mutta työssäni on myös kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen piirteitä. Laadullinen tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedonhankintaa, kohdetta pyritään tutkimaan

kokonaisvaltaisesti. Laadullisessa tutkimuksessa suositaan sellaisten metodeiden käyttöä tiedonhankinnassa, joissa tutkittavien näkökulmat pääsevät esille, ja kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti. Määrällisen tutkimuksen voisi sanoa käsittelevän numeroita tai tilastoja, ja laadullisen merkityksiä. Laadullisen tutkimuksen pyrkimys on löytää tai paljastaa tosiasioita. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008; 133, 157, 160).

Aineistonkeruumenetelmänä käytin verkkokyselylomaketta (LITE 1). Valitsin kyselytutkimuksen, koska halusin saada hyvin aineistoa lyhyessä ajassa ja tavoittaa määrällisesti monta tutkimuksen kohderyhmästä. Kysely oltaisiin yhdessä tilaajan kanssa luultavasti nähty myöhemminkin parhaimmaksi vaihtoehdoksi, ajan rajallisuudesta riippumatta, juurikin kohderyhmän määrällisen tavoitettavuuden vuoksi. Kohderyhmänä olivat Humanistisen ammattikorkeakoulun yhteisöpedagogiopiskelijat, kaikki vuosikurssilaiset. Kyselylomakkeen tein Webropol-kyselytyökalulla. Opiskelijoiden tavoittamiseen käytin Humakin sisäisen viestintäpalvelun HumakPro:n opiskelijafoorumia. Kirjoitin foorumille saatekirjeen toukokuun 9 päivä, johon liitin kyselyn julkisen www-linkin. Kyselyn ilmoitin sulkeutuvaksi 18.5, joten tuloksia tuli kerättyä vähän yli viikon verran.

Kyselylomakkeiden avulla voidaan kerätä tietoa esimerkiksi tosiasioista, tiedoista, asenteista, käsityksistä ja mielipiteistä (Hirsjärvi ym. 2008, 192). Kyselyn kysymykset teimme tilaajan kanssa. Kyselyllä haluttiin selvittää yhteisöpedagogiopiskelijoiden arvio omasta talousosaamisesta, käsitystä talouskasvatuksesta sekä nykyistä tilannetta ja tarvetta nuorten ohjaamiseen oman taloudenhallinnan aihepiirissä liittyvistä opinnoista. Kysely koostui yhteensä kahdeksasta kysymyksestä, joista viisi oli monivalintakysymyksiä, kaksi avoimia kysymyksiä ja yksi asteikkoihin perustuva kysymys. Lisäksi lopussa oli mahdollista antaa palautetta kyselystä avoimesti. Kyselyn mittaa, ulkoasua ja selkeyttä tulisi miettiä vastaajan kannalta, sillä harva viitsii käyttää paljon aikaansa pitkien lomakkeiden täyttämiseen (Vehkalahti 2014, 48). Kyselyn muodolla voidaan vaikuttaa vastaamisen mielekkyyteen. Kysely haluttiin jättää lyhyeksi, jotta se helpottaa niin vastaamista kuin paneutumista syvemmin aihealueeseen ja omiin vastauksiin.

Kolmessa ensimmäisessä kysymyksessä kysyttiin tutkimukseen liittyviä perustietoja: ikä, sukupuoli ja monennella vuodella opiskelija opiskelee Humakissa. Näistä kolmesta, sukupuolta ei ollut pakollista ilmoittaa. Jätin siihen vastaamisen vapaaehtoiseksi, koska sukupuolella ei ollut niin iso paino tämän tutkimuksen kannalta. Neljännessä kysyttiin monivalintakysymyksellä, miten opiskelija arvioisi oman talousosaamisensa, johon vastaaminen oli pakollista. Viidennes kysymys oli avoin kysymys, jossa kysyttiin mitä talouskasvatus on tai mitä siihen kuuluu opiskelijan mielestä. Tähän vastaaminen oli vapaaehtoista. Avoimiin kysymyksiin vastaamisen jätin vapaaehtoiseksi, koska vapaaehtoisuus kannustaa vastaamaan sekä pohtimaan asiaa verraten siihen, että vastaaminen olisi pakotettua. Avointen kysymysten vastaamisen pakollisuus voisi karsia myös koko kyselyyn vastanneita.

Kuudennessa, pakollisessa, monivalintakysymyksessä kysyttiin saako opiskelija mielestään opinnoista tarvittavan osaamisen nuorten ohjaamiseen oman talouden asioissa. Seitsemännes oli taas avoin kysymys, jossa kysyttiin mitä asioita opiskelijan mukaan opiskelussa on ollut oman taloudenhallintaan liittyen sekä mitä aihealueeseen liittyviä asioita tulisi heidän mielestään sisältyä opintoihin. Viimeisessä kysymyksessä kysyttiin, miten tärkeiksi opiskelija kokee tärkeysasteikolla ykkösestä viitoseen (1=ei lainkaan tärkeä, 5=erittäin tärkeä) seuraavat aiheet opintoihin liittyen:

- Talouskasvatuksen menetelmät ja mallit
- Palvelut ja etuudet
- Luotot, maksuhäiriöt ja velkaantuminen
- Taloustilastot, -tutkimukset ja -kirjallisuus
- Ajankohtaiset uutiset, hankkeet, kampanjat ja keskustelut

Lisäksi haastattelin Mun talous -hankkeen projektipäällikköä Ville Kujanpäättä, täydentääkseni opinnäytetyön eri osioita. Halusin haastattelulla tuoda tilaajan sekä asiantuntijan näkökulmaa tutkittavaan aiheeseen. Haastattelussa käytin teemahaastattelun luonnetta, eli haastattelun aihepiirit olivat tiedossa (Hirsjärvi ym. 2008, 203). Toteutin haastattelun sähköisessä muodossa. Laadin viisi kysymystä (LITE 3), jotka lähetin Word-tiedostomuodossa haastateltavalle sähköpostin kautta. Näin omille virheille jäi vähemmän tilaa, kun haastattelu oli kirjallisessa muodossa, eikä esimerkiksi litterointia tarvinnut tehdä. Haastattelumuotoon vaikutti myös aikatauluresurssit.

Haastattelun vastaukset näkyvät opinnäytetyön tekstissä, joten niitä en näe työn kannalta tarpeelliseksi erikseen käsitellä.

5.2 Työn luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen luotettavuus paranee, jos tutkija selostaa tarkasti tutkimuksen toteuttamista (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 227). Kyselyn kysymykset teimme tilaajan kanssa, jolla varmistin, että tilaajan toiveet tulisivat kuulluksi sekä saisin itse samalla asiantuntijan vahvistamaa osaamista kyselyn rakentamisesta ja kysymysten muotoilemisesta. Vastausprosentti kertoo myös tutkimuksen luotettavuudesta: kuinka moni kyselyyn valituista vastasi (Vehkalahti 2014, 44). Kyselyn vastausprosenttia en saa selville, koska opiskelijafoorumilla on myös Humakin muiden koulutusohjelmien opiskelijoita sekä henkilökuntaa. Opiskelijafoorumilta ajattelin kuitenkin tavoittavani parhaiten yhteisöpedagogiopiskelijat, koska opiskelijat liitetään automaattisesti foorumille Humakissa opiskelun alkaessa. Vastausprosentin sijaan saan ilmoitettua luvun, kuinka moni on nähnyt viestin foorumilla kyselyn sulkeutumispäivään mennessä, kuinka moni kyselyn on aukaissut ja kuinka moni siihen on loppujen lopuksi vastannut.

Kyselytutkimuksen haittapuolia voi olla esimerkiksi miten vakavasti vastaajat ovat suhtautuneet tutkimukseen ja miten onnistuneita kysymykset sekä vastausvaihtoehdot ovat vastaajien näkökulmasta (Hirsjärvi ym. 2008, 190). Kyselyn luotettavuutta parantava tekijä on se, että kysymykset esitetään jokaiselle vastaajalle täysin samassa muodossa; verraten haastatteluun, jossa esimerkiksi äänenpainot voivat vaikuttaa miten vastaaja kysymyksen tulkitsee (Valli 2001, 101). Kyselyn teko verkkolomakkeella pois laskee myös vastausten tallennusvaiheen virheet, verrattuna paperiseen lomakkeeseen (Vehkalahti 2014, 49). Kun kyselyssä on myös avoimia kysymyksiä, poissuljen niiden vastausten vääränlaisen analysoinnin julkaisemalla vastaukset kyselyraportin (LITE 2) mukana. Avointen kysymysten vastauksissa ei ilmennyt tekijöitä, joista vastaaja voisi olla selvästi tunnistettavissa. Ainoastaan yhdestä vastauksesta poistin pari virkettä, joista olisi voinut vastaajan tunnistaa. Nämä

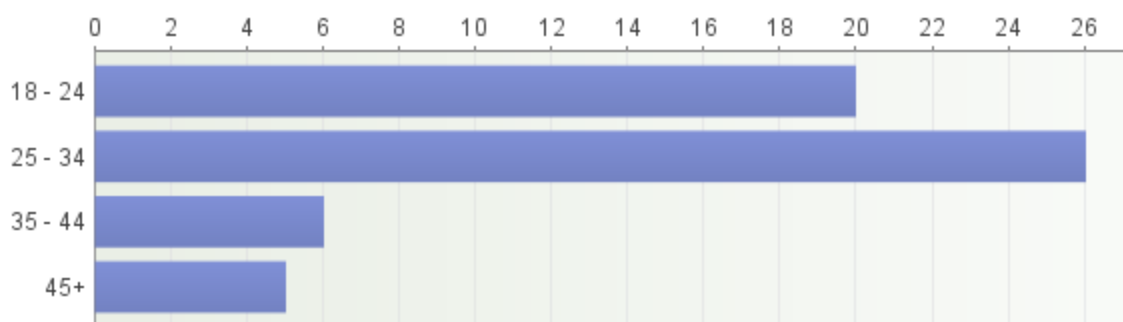
virkkeet eivät liittyneet suoranaisesti aiheeseen ja niillä ei ollut vaikutusta tutkimuksen tuloksiin.

6 TULOKSET

Kerätyn aineiston *analyysi, tulkinta ja johtopäätösten* teko on tutkimuksen ydinasia (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 216).

Kyselyn saatekirjeen/viestin opiskelijafoorumilla olivat nähneet 18.5. mennessä 396 henkilöä. Kyselyn linkin olivat aukaisseet yhteensä 94 henkilöä, joista 57 olivat vastanneet kyselyyn. Oma ajatuksena oli, että noin 50 vastaajamäärä olisi jo hyvä vastaajamäärä tähän tutkimukseen, joten hieman yli tavoitteen päästiin. Käyn tulokset läpi kysymysjärjestyksessä. Käytän tulosten havainnollistamiseen tulosraportin taulukoita, joissa tulokset on ilmoitettu vastaajamäärien mukaan. Tekstissä jaottelen vastaukset prosenttiluvuin. Avointen kysymysten analysointiin käytän teemoittelua ja luokittelua eli erittelen vastauksista aiheet ja kokoon yksinkertaistavan yhteenvedon.

Kyselyyn vastanneet olivat iältään hyvin eri-ikäisiä. Kaikista vastaajista noin 35 % oli 18-24 -vuotiaita, päälle 45 % oli 25-34 -vuotiaita, noin 10 % oli 35-44 -vuotiaita ja alle 9 % oli 45 -vuotiaita tai yli. Eli melkein puolet sijoittuvat iältään 25-34 -vuotiaisiin ja loput muihin kyselyn ikäluokkiin. Suurin osa ammattikorkeakoulun opiskelijoista ovat yleensä nuoria aikuisia. Tutkimuksen kannalta vastaajien ikämoninaisuus tuo selviytykseen erilaista näkemystä sekä erilaisen tarpeen arvioimista.

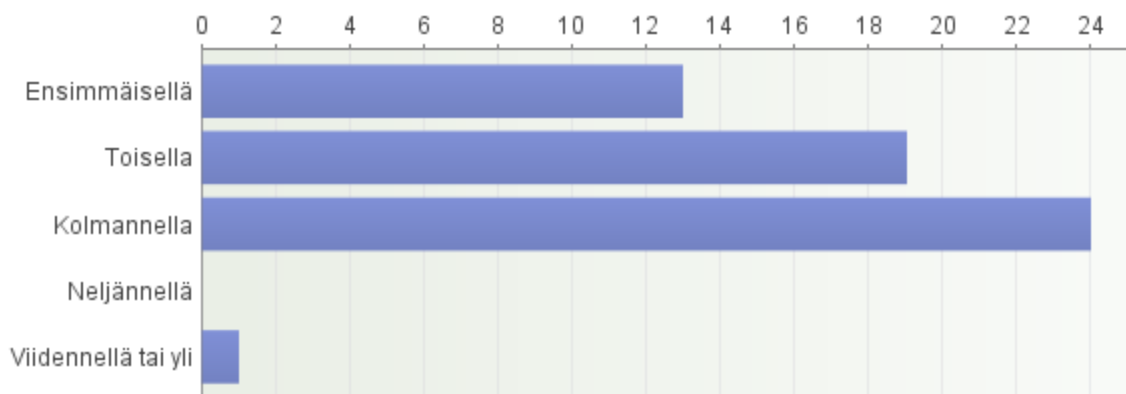
Kuvio 2: Ikäjakauma

Sukupuolensa ilmoittivat 56 vastaajaa, joten yksi kyselyn vastaajista jätti sen ilmoittamatta. Kyselyyn vastanneista noin 82 % oli naisia ja 16 % oli miehiä sekä yksi vastaaja ilmoitti kuuluvansa muuhun sukupuoleen. Sukupuolen merkitys tutkimukseen ei ollut välttämätön, mutta se voi antaa jotain osviittaa myöhempiin tarkasteluihin sekä tulkintoihin.

Kuvio 3: Sukupuolijakauma

Suurin osa kaikista vastaajista olivat kolmannen vuoden opiskelijoita. Lomakkeessa kysyttiin opiskelijalta, monennella vuodella hän opiskelee Humakissa. Tarkensin kysymystä vastaajalle seuraavasti: läsnäolijaksi ilmoitettujen lukuvuosien mukaan. Opiskelijalla on mahdollisuus valita mille lukuvuosille tai -kausille hän on ilmoittautuneena, eli opiskelija voi olla opiskellut Humakissa esimerkiksi yhteensä kolme vuotta, vaikka opiskelun olisi aloittanut viisi vuotta sitten. Kaikista vastaajista ensimmäisen vuoden opiskelijoita oli noin 23 %, toisen vuoden opiskelijoita oli kolmannes eli noin 33 %, kolmannen vuoden opiskelijoita oli noin 42 %, neljännen vuoden opiskelijoita ei ollut ollenkaan ja viidennen vuoden tai siitä yli oli yksi vastaajista.

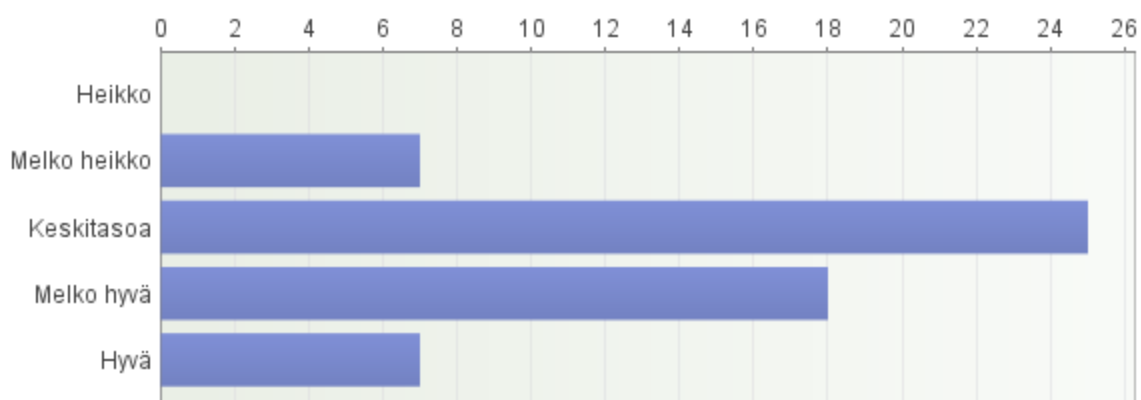

Kuvio 4: Jakauma opiskeluvuoden mukaan

Suurin osa kaikista vastaajista arvioi oman talousosaamisensa olevan keskitasoa tai sitä parempi. Kysymykseen hieman aukaisin, mitä tarkoitin talousosaamisella:

Taloudellinen osaaminen rakentuu henkilökohtaisille tietämyksille ja taidoille. Talousosaaminen on oman päivittäistalouden hoidon osaamista sekä vastuullista taloudellista käyttäytymistä. (LIITE 1).

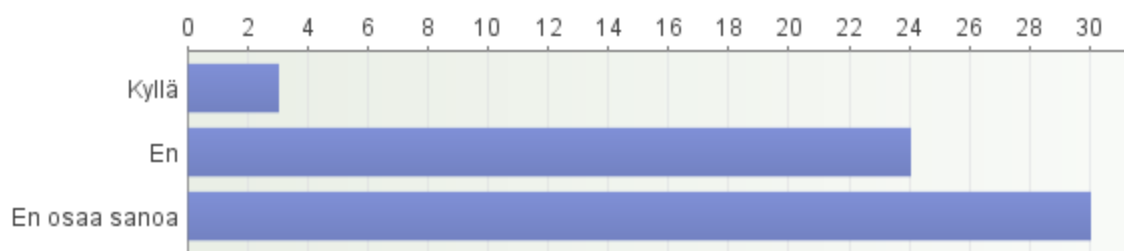
Kukaan vastaajista ei arvioinut talousosaamistaan heikoksi. Melko heikoksi sen arvioi noin 12 % vastaajista, keskitasoiseksi sen arvioi noin 44 %, melko hyväksi noin 32 % ja hyväksi noin 12 %.

Kuvio 5: Opiskelijoiden arvio omasta talousosaamisesta

Viidennessä kysymyksessä kysyttiin: Mitä mielestäsi on talouskasvatus tai mitä siihen kuuluu? Tähän kysymykseen vastasi 44 opiskelijaa. Talouskasvatukseen ajateltiin olevan nuoren ohjaamista talouden asioissa, palveluihin ohjaamista ja niistä tiedottamista, tukemista sekä vaikuttamista/opettamista tietoon ja osaamiseen talouden asioissa. Pari vastaajaa liitti talouskasvatukseen myös yhteiskuntaoppiin. Talouskasvatukseen nähtiin kuuluvan seuraavat asiat: rahankäyttö (sen suunnittelu, sen ymmärtäminen, budjetointi sekä seuranta), taloudelliseen käyttäytymiseen liittyvät asiat (vastuullisuus), päivittäistalous (laskut), veroasiat, taloudenhallinta, säästäminen sekä palkkaan liittyvät asiat. Muita mitä muutamat vastaajat nostivat myös esille, oli lainat ja korot, yhteiskunnallinen vaikutus ja ymmärrys, tuet ja etuudet, taloudellinen varautuminen, pikavipit ja niiden seuraukset, velat ja maksuhäiriöt, sijoittaminen, sopimukset ja termit, ruuan hinta, eläke, osamaksut, asunnonhankinta sekä talouden riskit.

Kaikista vastaajista yli puolet, noin 53 %, ei osannut sanoa kokevatko he saavansa tarvittavan osaamisen opinnoista nuorten ohjaamiseen talouden asioissa. Vastaajista 42 % ei kokenut saavansa tarvittavaa osaamista ja 6 % koki saavansa. Vastauksen jaottuminen en osaa sanoa -kohtaan osittain selviää seuraavan kysymysten vastauksista.

Kuvio 6: Opiskelijoiden kokemus tarvittavan osaamisen (nuorten ohjaaminen talouden asioissa) saatavuudesta opinnoissa

Seitsemännessä kysymyksessä kysyttiin: Mitä asioita opiskelussa on ollut oman taloudenhallintaan liittyen? Ja/Tai mitä aihealueeseen liittyviä asioita tulisi sisältyä opintoihin? Kysymykseen vastasi 38 opiskelijaa. Suurin osa vastaajista kertoi, että opinnoissa ei ole ollut omaan taloudenhallintaan liittyen opetusta. Muutama vastaajista kertoi, että talouteen liittyviä asioita ei ole vielä tullut vastaan opinnoissa. Moni vastaaja viittasi, että omaan alaan liittyvät taloudelliset asiat ovat olleet esillä, eikä yksilön talouteen ja sen hallintaan olla juuri ollenkaan pureuduttu. Moni koki, että osaisivat ohjata nuoria oman talouden asioissa, joten omaan taloudenhallintaan liittyviä opintoja ei katsottu tarpeellisiksi. Kun taas osa koki ne todella tarpeellisiksi, nimenomaan siltä kannalta, että he saisivat eväitä nuorten ohjaamiseen talouden asioissa. Aihealueen asioita, mitä toivottiin opintoihin, oli nuorten ohjaaminen ja neuvonta talouden asioissa, yksilöntalous, säästäminen, palvelut ja etuudet, opintotuki ja -lainasiat, talouden muuttuminen ja taloudenhallinta, vero- ja perintäasiat sekä ennaltaehkäisevän työn/oman alan näkökulma aiheisiin.

Viimeisessä kysymyksessä pyydettiin arvioimaan asteikolla 1-5, miten tärkeiksi opiskelija kokee kuvion 7 aiheet opintoihin liittyen. Tarkensin asteikkoa kysymykseen seuraavasti: 1=ei lainkaan tärkeä, 2=melko tärkeä, 3=jonkin verran tärkeä, 4=tärkeä, 5=erittäin tärkeä. Tärkeimmiksi aiheiksi nousivat palvelut ja etuudet sekä luotot, mak-

suhäiriöt ja velkaantuminen. Vähiten tärkeiksi katsottiin taloustilastot, -tutkimukset ja -kirjallisuus. Yhteensä lasketun keskiarvon mukaan aiheita pidettiin kokonaisuudessaan enemmän tärkeinä kuin jonkin verran tärkeinä opintoihin liittyen.

	1	2	3	4	5	En osaa sanoa	Yhteensä	Keskiarvo
Taloukasvatuksen menetelmät ja mallit	3	1	13	19	18	3	57	4
Palvelut ja etuudet	2	1	3	29	21	1	57	4,21
Luotot, maksuhäiriöt ja velkaantuminen	2	3	6	16	30	0	57	4,21
Taloustilastot, -tutkimukset ja -kirjallisuus	3	18	22	12	2	0	57	2,86
Ajankohtaiset uutiset, hankkeet, kampanjat ja keskustelut	1	4	16	23	12	1	57	3,77
Yhteensä	11	27	60	99	83	5	285	3,81

Kuvio 7: Aiheiden tärkeys opintoihin liittyen

6.1 Johtopäätökset

Opiskelijat kokivat oman talousosaamisensa pääosin hyvänä. Käsitys taloukasvatuksesta nähtiin kohdistuvan kasvatukseen, joka tukee ja antaa tietoa nuoren päivistalouden hallintaan sekä talouden vastuunottoon ja sen ymmärtämiseen. Taloukasvatukseen ajateltiin kuuluvan kokonaisvaltaisesti ne talouden osa-alueet, jotka koskettavat nuoren elämää, varsinkin itsenäistymisen vaiheessa.

Selvityksen perusteella tarve saada osaamista nuorten ohjaamiseen oman talouden asioissa yhteisöpedagogiopinnoista oli monijakoista. Osittain katsottiin, että opiskelijan henkilökohtainen talousosaaminen, kokemuksen tuoma osaaminen ohjaamiseen sekä opiskelijan itse oppisuus ja kiinnostus asiaa kohtaan, voivat tuoda tai tuovat sen ammatillisen osaamisen mitä nuorten ohjaamiseen talouden asioissa tarvitaan. Edellisen näkökulman pohjalta ajateltiin, että olisi kuitenkin hyvä, jotta tätä osaamista opinnoissa olisi tarjolla sitä tarvitseville. Monet taas näkivät hyvinkin tarpeelliseksi

tämän osaamisen liittämisen opintoihin. Nuorten ohjaamiseen talouden asioissa liittyvien tilanteiden arvioitiin tulevan vastaan työelämässä, ainakin jossain muodossa.

7 LOPPUPOHDINTA

Tuotettu tieto voi toimia seurannan, arvioinnin, oppimisen ja uusien kehittämiskysymyksien avaamisen välineenä (Heinonen & Kapanen 2012, 64).

Tässä luvussa pohdin opinnäytetyön onnistumista. Tuon esille myös miten tulokset jalkautuvat tilaajan toimintaan tai miten tuloksia voisi hyödyntää sekä esitän jatkotutkimusaiheita. Sain koottua opinnäytetyöhön mielestäni hyvin tietoa ja taustaa, vaikka tieto tuntui olevan hajanaista. Tuli huomattua, että käsitteiden selkeys ja yhteneväisyys ei ollutkaan niin suoraviivaista kuin olin ennakkoon käsittänyt ja olettanut. Haastavaksi koin myös sen, että nuorisotyön roolia ei suoranaisesti oltu eritelty missään. Niin sanottua hiljaista tietoa olisi hyvä tuoda julki teoksin, tutkimuksin ja julkaisuina tulevaisuudessa. Opinnäytetyön työstin hieman tiukassa aikataulussa, mutta pääsin mielestäni hyvin syventymään aiheeseen, koska pidin aihetta kiinnostavana sekä tarpeellisena. Käytännön työn rinnalla kirjallisilla töillä on iso vaikutus omaan oppimiseeni, vaikka joskus tuntuu, että syvennyn liikaa aiheeseen ja se tuo raskassoutuisuutta omaan kirjoittamiseen. Opinnäytetyötä tehdessä aihealue aukesi kuitenkin aika hyvänä kokonaisuutena ja sain tekstiin mielestäni yhteneväisyyttä.

Tarkempien tulosten kannalta, kyselyssä olisi ollut hiukan parannettavaa. Eritoten kuudennen kysymyksen kohdalla vastausvaihtoehtojen parantelu olisi selkeyttänyt miksi opiskelijat kokivat saavansa tai eivät kokeneet saavansa opinnoista tarvittavan osaamisen nuorten ohjaamiseen talouden aihepiirissä. Vastausvaihtoehtoja olisi voinut parannella esimerkiksi niin, että kyllä ja en vaihtoehtoja olisi tarkennettu seuraavasti: kyllä, koen sen myös tarpeelliseksi; kyllä, mutta en koe tarpeelliseksi; en, mutta koen tarpeelliseksi; en, mutta en koe myöskään tarpeelliseksi.

Kyselyyn antoivat palautetta 23 opiskelijaa, joka on todella hyvä määrä ja palaute on aina niin oman kuin muidenkin kehityksen kannalta tärkeää. Palautteesta selvisi monta hyvää huomioitavaa asiaa niin tämän työn kannalta kuin mahdollisten myöhempienkin tutkimusten kannalta. Palautteesta nousi, että henkilökohtaiseen talousosaamiseen ja talouden hallintaan liittyvien aiheiden käsittely opinnoissa voisi olla myös opiskelijan omalle talousosaamiselle hyödyksi. Paljon myös kommentoitiin, että talouskasvatuksesta ei oltu kuullutkaan tai aiheeseen ei oltu tutustuttu aikaisemmin. Osalle jäi myös vähän epäselväksi mitä taloutta kyselyssä tarkoitettiin tai missä kontekstissa sitä tarkemmin kyselyssä käytettiin. Suurin osa nosti aiheen tärkeyttä ja piti aihetta mielenkiintoisena, kysely laittoi suoranaisesti miettimään aihetta tarkemmin.

”Eipä tätäkään ole aiemmin tullut tarkemmin ajatelleeksi!”

”Tämä pisti ihan ajattelemaan asian tärkeyttä! Kiitos.”

”Kiinnostava aihe! Tärkeämpi kuin ajatellaankaan.”

7.1 Jalkauttaminen

Tulokset tuovat tilaajalle ainakin tiedon näkevätkö opiskelijat tarvetta lisätä opintoihin osaamista nuorten ohjaamiseen talouden aihepiirissä ja mitä aiheita heidän mielestään opinnoissa tulisi käsitellä. Mun talous verkostoa tullaan informoimaan opinnäytetyön tuloksista. (Kujanpää, haastattelu 5/2017). Kyselyn tulosraportin liitin opinnäytetyöhön, jotta sitä pystytään tarkastelemaan myös kokonaisvaltaisesti ja käsittelemättömänä. Tulokset voivat hyödyttää niin tilaajaa oman kehittämistoiminnan sisällössä kuin Humakia, ja miksi ei muitakin aiheesta kiinnostuneita sekä aiheen ympärillä toimijoita. Mun talous verkoston yhtenä jatkotavoitteena tulevaisuudessa on

kehittää nuoria työssään kohtaaville ammattilaisille suunnattu Puhu rahasta – talous- ja velka-asioiden ensiapukoulutuskonsepti, joka tarjoaa nuoria kohtaaville ammattilaisille ainutlaatuisen mahdollisuuden osallistua pitkäkestoiseen moduuleista muodostuvaan koulutuskokonaisuuteen ja -verkostoon sekä saada varmuutta ja pätevyys ensivaiheen talous- ja velkaneuvontaan.” (Kujanpää, haastattelu 5/2017).

”Puhu rahasta – talous- ja velka-asioiden ensiapukoulutuskonseptin sisällyttämistä osaksi HUMAK:in opiskelijoiden opinto-ohjelmaa voidaan varmasti harkita jossain vaiheessa. Muutoinkin olemme avoimia kaikentyyppiselle yhteistyölle oppilaitosten kanssa.” (Kujanpää, haastattelu 5/2017).

7.2 Jatkotutkimusaiheet

Jatkotutkimusaiheita nousi aika paljon mieleen opinnäytetyötä tehdessä. Ehkä päälimmäisenä, joka nousi niin itselleni kuin muutamalle kyselyyn vastaajallekin, oli tämä: Miten ammattikorkeakouluissa tulisi vastata ammattikorkeakouluopiskelijoiden oman talousosaamisen edistämiseen? Peruskoulun jälkeen aikuistuville nuorille opetusta omasta taloudesta tai taloudenhallintaan keskittyviä palveluita korkeakouluissa on vähän, ellei juuri ollenkaan (Peura-Kapanen 2014). Tulisiko Humakin yhteisöpedagogiopiskelijoiden henkilökohtainen talousosaaminen kehittymään samalla, jos opetustarjontaan lisättäisiin opintoja nuorten ohjaamiseen oman taloudenhallinnan aihepiirissä? Vai onko se opiskelijan oma tai esimerkiksi toisen asteen oppilaitosten vastuulla? Kuten tässäkin selvityksessä tuli esille, opiskelijoiden talousosaamisen tasot ja sen tarve voivat vaihdella paljon esimerkiksi iän, kokemuksen, taustan, omien elämänhallintataitojen sekä palveluiden ja tiedon käytettävyyden mukaan. Suurin osa Humakissa opiskelijoista luultavammin kuitenkin ovat nuoria aikuisia eli alle 30-vuotiaita, niin tarve voisi olla hyvä selvittää.

Muita aiheita mitä voisi tutkia tai selvittää: Millaisia talouskasvatuksen, talousosaamisen edistämisen, talousongelmia ennaltaehkäisevän työn käytäntöjä, menetelmiä, malleja ja työkaluja on jo olemassa? Nuorisotyön roolin talouskasvattajana syvempi tarkastelu. Miten ammatillisessa koulutuksessa tulisi vastata toisen asteen opiskelijoiden talousosaamisen edistämiseen? Tai talousosaamiseen liittyvän koulutuksen nykytila ja tarve nuorisotyön ammatillisen koulutuksen tasolla.

Tiedon eri lajeja ja muotoja tulisi hyödyntää ja tarpeen mukaan yhdistää, jotta kehittämistoiminta olisi tehokasta ja hyödyllistä (Heinonen & Kapanen 2012, 77).

LÄHTEET

- Cederlöf, Petri 1998. Nuorisotyön yhteiskunnallinen merkitys. Perustietoja, poimintoja ja haarukkapaloja nuorisotyöstä sekä sen asemasta suomalaisessa yhteiskunnassa. Nuorisoasiain neuvottelukunta. NUORAn julkaisuja Nro 8. Viitattu 20.5.2017. https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2013/05/19Nuorisotyxn_merkitys.pdf
- Danske Bank 2013. Teini-ikäisillä vahva lainailukulttuuri. Tiedote. Viitattu 24.5.2017. <https://www.danskebank.fi/fi-fi/tietoa-danske-bankista/media/Tiedotteet/Pages/20130527Teini-ikaisilla-vahva-lainailukulttuuri.aspx>
- Gretschel, Anu & Junttila-Vitikka, Pirjo & Puuronen, Anne 2016. Suuntaviivoja nuorisotoimialan määrittelyyn ja arviointiin. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 176. Helsinki: Unigrafia.
- Heinonen, Anne & Kapanen, Anna 2012. Tiedon merkitys nuorisoalan kehittämisessä. Teoksessa Komonen, Katja & Suurpää, Leena & Söderlund, Markus (toim.) 2012. Kehittyvä nuorisotyö. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 128. Helsinki: Hakapaino, 64-77.
- Helsingin Diakonissalaitos 2017. Taloustaitohanke. Viitattu 15.5.2017. <https://www.vamosnuoret.fi/hankkeet/nuorten-taloustaitohanke>
- Hietala, Heidi 2016. Äidin tekemä Excel-taulukko paljasti kylmän totuuden Nikon tilanteesta – näin poika kuittasi 50 000 € velat. Iltä-Sanomat. Viitattu 4.5.2017. http://www.is.fi/kotimaa/art-2000004999714.html?utm_medium=social
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2008. Tutki ja kirjoita. 13.-14.painos. Helsinki: Tammi.
- Humanistinen ammattikorkeakoulu 2016. Opinto-opas. Lukuvuosi 2016-2017. Viitattu 22.5.2017. http://www.humak.fi/wp-content/uploads/2016/08/humak_opinto-opas-2016-2017-verkko.pdf
- Humanistinen ammattikorkeakoulu 2017. Yhteisöpedagogi. Viitattu 22.5.2017. <https://www.humak.fi/opiskelijaksi/yhteisopedagogi/>
- Jokinen, Noora 2012. Miten nuorille tulisi taloudesta viestiä? Taloudellisen toimintaympäristön toimijoiden roolit ja yhteistyö talousosaamisen edistämässä. Teoksessa Raijas, Anu & Uusitalo, Outi (toim.) 2012. Nuoret ja talousosaaminen. Toimijat, kanavat ja tavat nuorten taloudellisen osaamisen edistämässä (TOKATA) -hankkeen loppuraportti. Kuluttajatutkimuskeskus, 34-48. Viitattu 14.5.2017. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152329/Nuoret_ja_talousosaaminen.pdf?sequence=1
- Kaihari, Kristina 2011. Talouskasvatus lähtee arjen tilanteista. Teoksessa Katja Laurén (toim.) 2011. Tykkää taloudesta! Linkki nuorten talousosaamiseen. Nuorisofoorumi 2011. Taloudellinen tiedotustoimisto, 18-19. Viitattu 25.5.2017. https://www.tat.fi/digilehti-temp/digilehti/nuorisofoorumi_2011/Nuorisofoorumi_2011.pdf
- Kalmi, Panu & Ruuskanen, Olli-Pekka 2016. Suomalaiset pärjäävät taloudellisessa tietämyksessä ja käyttäytymisessä hyvin suhteessa muihin maihin. Kansantaloudellinen aikakauskirja – 112. vsk. – 1/2016. Viitattu 12.5.2017.

http://www.taloustieteellinenyhdistys.fi/wp-content/uploads/2016/03/kalmi_ruuskanen.pdf

Kalmi, Panu 2017. Nuorten talousosaaminen – käsitteellinen ristiriita vai todellinen mahdollisuus? Asiantuntijablogi: Taloudesta ilman kyyneliä / Vaasan yliopisto. Viitattu 4.5.2017.

<http://www.uva.fi/fi/blogs/expert/taloudesta/nuortentalousosaaminen/>

KEHA-keskus 2017. Nuorisotyö. Ammattinetti. TE-palvelut. Viitattu 21.5.2017.

http://www.ammattinetti.fi/ammattialat/detail/12/127_ammattiala

Kinnunen, Helvi & Mäki-Fränti, Petri 2016. Taantuman pitkittyminen koettelee varsinkin nuoria. Teoksessa Koste, Asmo (toim.) 2016. Nuorista Suomessa – Tietoa nuorista, heidän elinoloistaan sekä nuorisotyöstä. Tutkimuskooste. Suomen nuorisoyhteistyö – Allianssi, 56-57. Viitattu 7.5.2017. <http://www.alli.fi/binary/file/-/id/665/fid/5195/>

Koste, Asmo (toim.) 2016. Nuorista Suomessa – Tietoa nuorista, heidän elinoloistaan sekä nuorisotyöstä. Tutkimuskooste. Suomen nuorisoyhteistyö – Allianssi. Viitattu 20.5.2017. <http://www.alli.fi/binary/file/-/id/665/fid/5195/>

Lastensuojelulaki 417/2007. Viitattu 17.5.2017.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Lundbom, Pia 2014. Ehkäisevä työ käsitteenä ja toimintana. Teoksessa Pykkänen, Sanna & Viitanen, Reijo (toim.) 2014. Ehkäisevä työ pedagogisesti. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sarja F. Katsauksia ja aineistoja 30, 8-14. Viitattu 20.5.2017.

<https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2015/03/Humak-ehkaiseva-tyo-pedagogisesti.pdf>

Luukkanen, Laura & Raijas, Anu 2012. Nuorten näkemyksiä taloudellisesta osaamisesta. Kulutustutkimus.Nyt 6(2)2012 Kulutustutkimuksen seuran julkaisu, 22-39. Viitattu 11.5.2017. http://www.kulutustutkimus.net/nyt/wp-content/uploads/2013/01/KTs22012_2.pdf

Luukkanen, Laura & Uusitalo, Outi 2012. Nuorten näkemyksiä toimijoiden vastuullisuudesta taloudellisen osaamisen edistämiseksi. Teoksessa Raijas, Anu & Uusitalo, Outi (toim.) 2012. Nuoret ja talousosaaminen. Toimijat, kanavat ja tavat nuorten taloudellisen osaamisen edistämiseksi (TOKATA) -hankkeen loppuraportti. Kuluttajatutkimuskeskus, 18-33. Viitattu 20.5.2017.

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152329/Nuoret_ja_talousosaaminen.pdf?sequence=1

Mun talous 2017a. Verkosto. Viitattu 4.5.2017. <http://muntalous.fi/verkosto/>

Mun talous 2017b. Puhu rahasta. Viitattu 4.5.2017. <http://muntalous.fi/puhu-rahasta/>

Mun talous 2017c. Puhu rahasta -haasteen kruununalokivenä Puhu rahasta talk show. Viitattu 4.5.2017. <http://muntalous.fi/puhu-rahasta-haasteen-kruununalokivena-puhu-rahasta-talk-show/>

Myllyniemi, Sami (toim.) 2016. Arjen jäljillä. Nuorisobarometri 2015. Opetus- ja kulttuuriministeriö / Nuorisosiain neuvottelukunta / Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisu. Viitattu 12.5.2017. https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2016/01/Nuorisobarometri_2015_ISSUU.pdf

Myllyniemi, Sami (toim.) 2017. Katse tulevaisuudessa. Nuorisobarometri 2016. Opetus- ja kulttuuriministeriö / Valtion nuorisoneuvosto / Nuorisotutkimusseura. Verk-

- kojulkaisu. Viitattu 12.5.2017. https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2017/03/Nuorisobarometri_2016_WEB.pdf
- NettiNappi 2016. Elämänhallinta. Viitattu 11.5.2017. <http://nettinappi.fi/tietoaalue/hyvinvointi-ja-terveys/mielen-hyvinvointi/elamanhallinta/>
- Nieminen, Juha 2007. Puuttuva lenkki – Nuorisokasvatus tieteen kentässä, kasvatuksen teoriassa ja nuorisotyön kehiksenä. Teoksessa Nivala, Elina & Saastamoinen, Mikko (toim.) 2007. Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 73. Tampere: Yliopistopaino.
- Nuorisolaki 1285/2016. Viitattu 17.5.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>
- Nyman, Tarja 2012. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet yhteisöpedagogit työelämän ja alan kehittämisosaajina. Teoksessa Komonen, Katja & Suurpää, Leena & Söderlund, Markus (toim.) 2012. Kehittyvä nuorisotyö. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 128. Helsinki: Hakapaino, 244-260.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö & Opetushallitus 2017. Ammattikorkeakoulutus. Opetushallinnon tilastopalvelu. Viitattu 5.5.2017. <https://vipunen.fi/fi-fi/ammattikorkeakoulutus>
- Opetushallitus 2016. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Määräykset ja ohjeet 2014:96. Viitattu 15.5.2017. http://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- Opetushallitus 2017. Uudet opetussuunnitelmat pähkinänkuoressa. Viitattu 7.5.2017. http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/perusopetus/opetussuunnitelma_ja_tuntijako/uudet_opetussuunnitelmat_pahkinankuoressa
- Opetushallitus & Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017. Opintopolku: Yhteisöpedagogi (AMK). Viitattu 21.5.2017. [https://opintopolku.fi/app/#!/haku/yhteis%25C3%25B6pedagogi%2520\(amk\)?page=1&articlePage=1&organisationPage=1&langCleared&itemsPerPage=50&sortCriteria=1&facetFilters=educationType_ffm:et01.04&tab=los](https://opintopolku.fi/app/#!/haku/yhteis%25C3%25B6pedagogi%2520(amk)?page=1&articlePage=1&organisationPage=1&langCleared&itemsPerPage=50&sortCriteria=1&facetFilters=educationType_ffm:et01.04&tab=los)
- Oulun kaupunki 2017. Byströmin nuorten palvelut - raha-asiat. Viitattu 21.5.2017. <https://www.ouka.fi/oulu/nuoret/raha-asiat>
- Oulun kaupungin nuorisopalvelut 2015. Byströmin nuorten palvelut. Esite. Viitattu 21.5.2017. https://www.ouka.fi/c/document_library/get_file?uuid=04ce32a8-8225-4c84-b21f-c056df950e3d&groupId=78453
- Peura-Kapanen, Liisa & Lehtinen, Anna-Riitta 2011. Nuorten taloudellinen osaaminen – määrittelyä, toimijoita, materiaaleja. Kuluttajatutkimuskeskus. Julkaisuja 3/2011. Viitattu 11.5.2017. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152345/Nuorten_taloudellinen_osaaminen.pdf?sequence=1
- Peura-Kapanen, Liisa 2012. Nuorten talousosaamisen edistäminen – opas toimijoille. Kuluttajatutkimuskeskus. Viitattu 20.5.2017. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152342/Nuorten_talousosaamisen_edistaminen.pdf?sequence=1

- Peura-Kapanen, Liisa 2014. Nuorten itsenäistyminen edellyttää talusosaamista. Taloustaidot opitaan koulussa – vai opitaanko? Artikkelit. Tilastokeskus. Viitattu 24.5.2017. http://tilastokeskus.fi/artikkelit/2013/art_2013-12-09_012.html?s=0
- Peura-Kapanen, Liisa & Aalto, Kristiina & Lehtinen, Anna-Riitta & Järvinen, Raija 2016. Ylivelkaantumisen ehkäisyn ja hoidon tehostaminen. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 26/2016. Viitattu 6.5.2017. http://tietokayttoon.fi/documents/10616/2009122/26_Ylivelkaantumisen+ehk%C3%A4isyn+ja+hoidon+tehostaminen.pdf/97f54cef-7913-46fc-a469-1b4e0c79d1ba?version=1.0
- Pylkkänen, Sanna & Viitanen, Reijo 2014. Ehkäisevän työn asema. Teoksessa Pylkkänen, Sanna & Viitanen, Reijo (toim.) 2014. Ehkäisevä työ pedagogisesti. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sarja F. Katsauksia ja aineistoja 30, 4-6. Viitattu 19.5.2017. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2015/03/Humak-ehkaiseva-tyo-pedagogisesti.pdf>
- Raijas, Anu & Uusitalo, Outi & Luukkanen, Laura 2012. Tutkimushankkeen tausta ja merkitys, tavoitteet sekä teoreettiset lähestymistavat. Teoksessa Raijas, Anu & Uusitalo, Outi (toim.) 2012. Nuoret ja talusosaaminen. Toimijat, kanavat ja tavat nuorten taloudellisen osaamisen edistämässä (TOKATA) -hankkeen loppuraportti. Kuluttajatutkimuskeskus, 9-17. Viitattu 16.5.2017. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152329/Nuoret_ja_talusosaaminen.pdf?sequence=1
- Rauas, Minna 2014. Pieniä tekoja, suuria asioita. Nuorisotyön eettinen näkökulma. Humanistinen ammattikorkeakoulu Verkko Sarja B. Projektiraportit ja selvitykset 31. Viitattu 21.5.2017. https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2014/10/julkaisu_humak_pienia_tekoja_suuria_asioita_web_1m.pdf
- Ruuska, Virpi 2014. Nuorisotyön kehittämisen ytimessä. Teoksessa Humanistinen ammattikorkeakoulu 2014. Navigointia nuorisotyön osaamiseen. Humakin nuorisotyön kehittämissryhmän ajatelmia. Verkko Sarja F 31. Katsauksia ja aineistoja, 9-15. Viitattu 7.5.2017. https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2014/12/HUMAK_Navigointia-nuorisotyon-osaamiseen.pdf
- Salo, Pirkko 2012. Nuorisotyö – keskeinen toimija lasten ja nuorten hyvinvointityön kokonaisuudessa. Teoksessa Kyrönlampi, Taina (toim.) 2012. MoSpa – nuorisotyön monialaisuutta kehittämässä. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sarja C. Oppimateriaaleja 31, 80-89.
- Takuu-Säätiö 2017. Penno. Viitattu 12.5.2017. <http://www.takuusaaatio.fi/palvelumme/penno>
- Tilastokeskus 2017. Liitetaulukko 41: Työttömyysaste sukupuolen ja iän mukaan 2016/I - 2017/I. Työvoimatutkimus 2017, maaliskuu. Viitattu 7.5.2017. http://tilastokeskus.fi/til/tyti/2017/03/tyti_2017_03_2017-04-27_tau_041_fi.html
- Työ- ja elinkeinoministeriö 2017. Mikä on Ohjaamo? Taustaa ja historiaa. Työ- ja elinkeinoministeriö / Opetus- ja kulttuuriministeriö / Sosiaali- ja terveysministeriö / Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus / Nuorisotakuu. Viitattu 21.5.2017. <http://ohjaamot.fi/taustaa-ja-historiaa>
- Valli, Raine 2001. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) 2001. Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Jyväskylä: PS-Kustannus, 100-112.

Valtavaara, Marjo 2017. Nuorten taloustaidoissa on aukkoja, ja kohta niitä mitataan Pisassa – Kokeile, osaisitko itse vastata testikysymyksiin. Helsingin Sanomat. Viitattu 12.5.2017. <http://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005087818.html>

Valtion nuorisoneuvosto 2016. Nuorisobarometri. Viitattu 12.5.2017. <https://tietoanuorista.fi/nuorisobarometri/>

Vehkalahti, Kimmo 2014. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Finn Lectura.

Julkaisemattomat lähteet

Kujanpää, Ville 5/2017. Suomen Setlementiliitto ry / Mun talous -hanke, projektipäällikkö. Haastattelu Mun talous -hankkeelle.

LIITTEET

LIITE 1: Kyselylomake

Taloulosaaminen ja siihen liittyvän koulutuksen tarve

Hei! Tällä kyselyllä kerään aineistoa opinnäytetyötäni varten. Kysely on kohdennettu Humanistisen ammattikorkeakoulun Yhteisöpedagogiopiskelijoille. Kyselyn tuloksilla halutaan selvittää taloulosaamiseen liittyvän koulutuksen nykytilaa ja tarvetta nuorisotyön ammattikorkeakoulutasolla. Työni tilaajana toimii Mun talous -hanke. Lisätietoa hankkeesta löydät heidän nettisivultaan: muntalous.fi. Kyselyyn vaastaaminen kestää muutaman minuutin ja siihen vastataan anonyymisti. Kiitos vastauksistanne!

1. Ikä *

- 18 - 24
- 25 - 34
- 35 - 44
- 45+

2. Sukupuoli

- Nainen
- Mies
- Muu

3. Monennella vuodella opiskelet Humakissa? *

(Läsnäolijaksi ilmoitettujen lukuvuosien mukaan)

- Ensimmäisellä
- Toisella
- Kolmannella
- Neljännellä
- Viidennellä tai yli

4. Miten arvioisit oman taloulosaamisesi? *

(Taloudellinen osaaminen rakentuu henkilökohtaisille tietämyksille ja taidoille. Taloulosaaminen on oman päivittäistalouden hoidon osaamista sekä vastuullista taloudellista käyttäytymistä.)

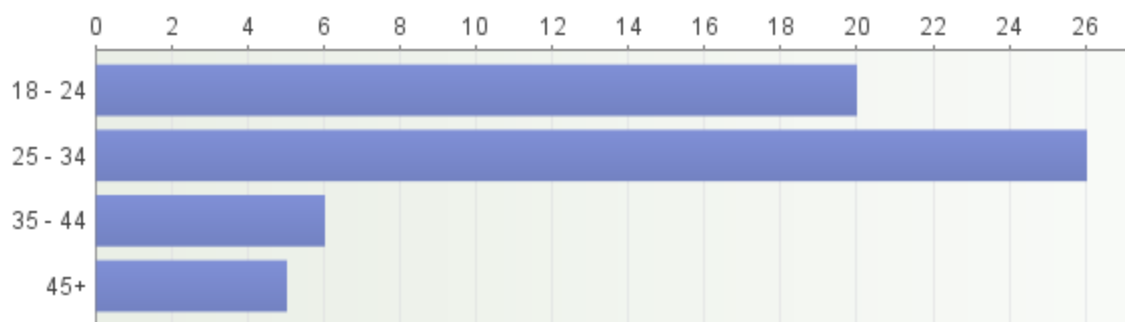
Ajankohtaiset uutiset, hankkeet, kampanjat ja keskustelut ○○○○○○ ○

9. Palaute kyselystä

LIITE 2: Kyselyn tulosraportti

1. Ikä *

Vastaajien määrä: 57

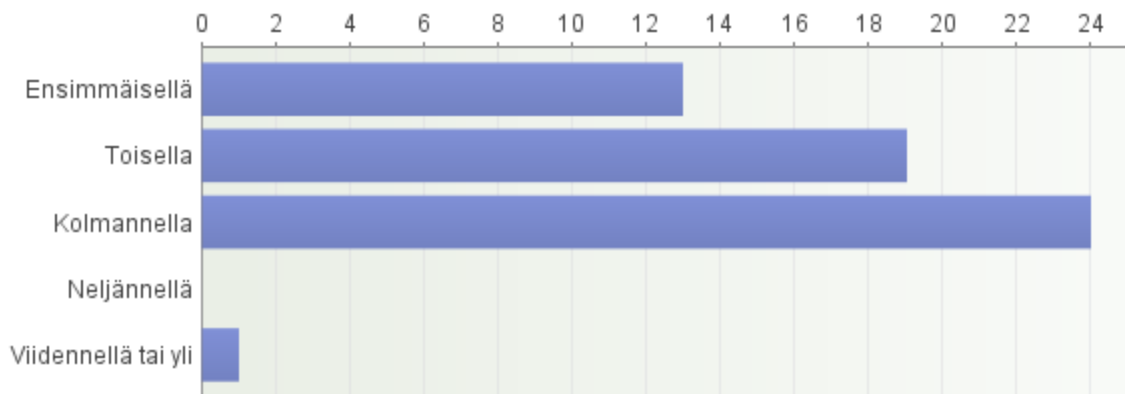
2. Sukupuoli

Vastaajien määrä: 56

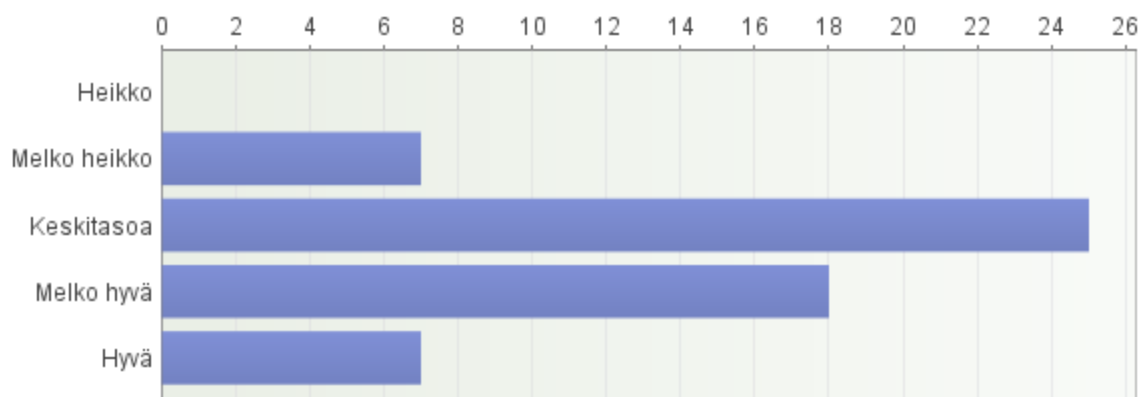
3. Monennella vuodella opiskelet Humakissa? *

Vastaajien määrä: 57

4. Miten arvioisit oman talousosaamisesi? *

Vastaajien määrä: 57

5. Mitä mielestäsi on talouskasvatus tai mitä siihen kuuluu?

Vastaajien määrä: 44

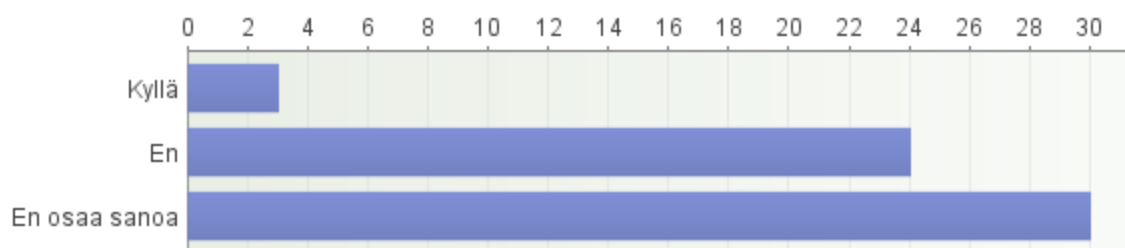
- Palveluihin ohjaaminen/niistä tiedottaminen, veroasioiden opettaminen, palkkalaskelmien perusosaaminen, yhteiskuntaoppi...?
- Rahankäyttöä ja omien varojen mukaan elämisentaito.
- Arkipäivän talouteen liittyviä asioita, verotukseen ja muihin mitkä koskevat jokaista ihmistä elämässään. Säästäminen, talouden hallinta, pitkä katseinen rahan käyttäminen.
- Talouskasvatus on tärkeää, jotta jokainen pystyy itse hallitsemaan omaa rahankäyttöään. Toisaalta myös se, että mistä voi saada tietoa eri asioihin on tärkeää oppia. Kokemuksen kautta oppii parhaiten, että kun elämässä tulee vastaan talousasioita. Esimerkiksi verojen maksu, muut erilaiset maksut, pankkitilin hallinta.
- Opetusta kuinka voi elää taloudellisesti sekä kuinka omista talousasioista kannattaa huolehtia.
- Talouskasvatus tähtää kokonaisvaltaisen taloudenhoidon hallitsemisen oppimiseen. Päivittäiset raha-asiat, tuet sekä veroasiat kuuluvat mielestäni talouskasvatukseen
- Ymmärtää tulojen ja menojen suhde ja osata käyttää tarvittavaa matematiikkaa.
- Opetetaan, miten ja milloin laskut maksetaan, miten budjetoidaan omat tulot ja menot ja miten niitä seurataan. Opetetaan, miten menoihin varaudutaan, miten säästetään rahaa ja mitä rahalla voi tehdä.
- Talouskasvatukseen kuuluu esim. budjettilaskemia.
- Hyvin pitkälti sidoksissa yhteiskuntaoppiin. Kasvatuksessa panostetaan nuoria keskittymään omaan rahankäyttönsä - opettaa suhteuttamaan menot ja kulut, kuin myös kertoa kuinka toimivat palkka, verot ja esim eläke. Opetetaan tunnistamaan tarpeet vs halut

- Talouden suunnitteluun, hallintaan ja mahdollisiin vaikeuksiin liittyvää tietoa ja osaamista. Laskujen maksu, ruoan hinta, lainojen/pikavippien seuraukset, osa-maksut yms.
- Haastavaa tehdä siitä mielenkiintoinen mutta tarvittavaa, että osaamme tukea ja ohjata nuoria raha-asioissa
- Rahankäytön opettelua.
- Lähes kaikki arkipäivässä eteentulevat taloudellisesti asiat: oman talouden ymmärtäminen ja sen vaikutukset sekä yhteiskunnalliset lainalaisuudet ja poliittiset päätökset jotka vaikuttavat yksilön, organisaation tai yrityksen talouteen.
- rahankäyttö, tarvittavat tukijärjestelmät, talouden suunnittelu jne
- Jonkinlaisen budjetin suunnittelua ja taloudenhoitoa
- En tiedä mitä siihen kuuluu, mutta jos mietin mitä aiheita siinä pitäisi olla liittyen omaan talouselämään, niin menojen ja tulojen laskentaa, rahankäytön suunnittelu, palkankäyttö, vero-osaamista, vastuullista rahankäyttöä yms. Velat ja maksuhäiriöt, mistä apua, kuluttajansuojia.
- Tätä ajattelen arjen talouskasvatuksella. Menojen, tulojen, ja päivittäisten kulujen hallinnan ymmärtämistä sekä mahdollisten velkojen maksamisen hallintaa ym.
- Mielestäni talouskasvatus on yksilön oman talouden hallintaan ohjaamista. Eli juurikin mistä tulot brutto ja netto koostuu. Lainat ja lainojen korot. Arjen kulut: ruoka, vuokra, sähkö jne. Ohjaamista siihen, että ymmärtää ja osaa mitoittaa menot tulojen mukaan. Mitä konkreettisesti tarkoittaa pikavippien hurjat korot jne. Kun ensin hallitsee oman talouden, voi opetella yritystaloutta ja laajemmin kunnan ja valtion taloutta.
- Mielestäni talousKASVATUS on oman talouden hallintaan liittyvää opetusta. Mutta en itse katso sitä hyödylliseksi ammattikorkeakoulutasolla vaan ehkä se olisi tärkeämpää toisella asteella. Toki se voisi olla hyödyllinen niille amk-opiskelijoille jotka ovat juuri muuttaneet omilleen. YP-opiskelijana sen tärkeys on ennenkaikkea siinä, että voi itse tulevaisuudessa työssään opettaa talouskasvatuksen perusteita nuorille/asiakkaille jne.
- Verotus, varojen säätely muun muassa.
- Talouskasvatus kattaa mielestäni sen että selvitetään että miksi mitään asioita tarvitsee maksaa, ja mitä niillä saa (esim verot ja terveydenhuollon kustannukset ja sähkö). Se kattaa mielestäni sen että osaa hoitaa omia asioitaan, ja ottaa selvää asioista. Käsitäseni voi olla aika suppea, en tunne alaa juurikaan.
- Talouskasvatus on kasvatus, jossa lapsia tai nuoria kasvatetaan oman talouden hallintaan. Käytännössä siis rahankäyttöä, tulojen ja menojen laskemista ja ymmärtämistä sekä erityisesti "vero-opetusta". Yhteiskunnassamme kasvaa nuoria aikuisia, joilla ei ole hajuakaan miten veroja tulisi maksaa tai mitä ne ylipäätään tarkoittavat.
- oman talouden järkevän hoidon ja rahallisen tasapainon löytämiseen tähtäävää koulutusta
- Oman talouden järkevää käyttöä . Menojen ja tulojen ymmärrystä. Itsetunto-kysymykset liittyi siihen myös.
- Kasvatusta taloudelliseen osaamiseen ja tietouteen. Miten opettaa vaikkapa nuorta käyttämään/säästämään rahaa.
- Taloudenhoitoon kuuluvien asioiden opettaminen: veroasiat, talouden eri muodot (pörssi, yritykset jne.), ns. viralliset vastuut ja "aikuisten asiat" (asunnon hankinta, sijoittaminen, erilaiset sopimukset kuten sähkö ja vuokra).
- Arjen talousasioista kertomista
- Oman budjetin tuntemusta ja sen järkevää käyttöä. Tietoa mihin on mahdollisuuksia omilla tuloilla.
- Ymmärrystä talouden taspainosta, mm. tulot ja menot, säästökohteet, budjetointi, ja maksukyvyistä, esim. lainojen oton suhteen.
- Ainakin sitä, että miten voi hallita omaa taloutta ja esimerkiksi rahan käyttöä. Ja, että osaa arvostaa rahaa ja esimerkiksi työtä.
- Erilaisten näkökulmien ja talousajattelutapojen esittäminen yhtävertaisesti, ei pelkästään vallitsevan talousajattelun promoaminen ikäänkuin ainoana totuutena ja oikeana vastauksena.
- Talouskasvatus on kasvattaa hallitsemaan omaa talouttaan järkevästi ja myös riskit huomioon ottaen
- Nuorten kanssa toimittaessa talouteen liittyvät asiat, hankemaailma, sosiaaliset etuudet, rahanhallintaa tukevat palvelut, oman talouden ylläpito
- Arjen talouden hallintaa: rahan järkevää käyttöä, budjetointia, säästämistä, sijoittamismahdollisuuksia. Myös verotukseen liittyvät asiat ovat tärkeitä ja niitä pitäisi korostaa talouskasvatuksessa, sillä ne ovat monelle vaikeita ja epäselviä.

- Talouskasvatusta voi toteuttaa koulussa tai henk.koht. elämässä. Opinnoissa sitä käydään läpi oman alan aspektista.
- Taidot oman (raha)talouden hoidossa, osaa esim. laatia budjetteja omassa arjessa. Tietää talouteen liittyviä termejä. Osaa kääntyä taloudellisissa asioissa oikeiden tahojen puoleen.
- Vastuulliseen taloudenkäyttöön ohjastaminen
- Järkevä rahankäyttö, säästäminen, velkaantumisen ehkäisy. Menojen suhteuttaminen tuloihin.
- Mielestäni verotukseen liittyviä asioita (veroilmoitus ym.) pitäisi käydä viimeistään lukiossa läpi valtakunnallisesti.
Talouskasvatus on vastuulliseen talouden hoitoon ohjaamista.
- Perustietämys palkka-asioista, veroista yms. jotka menevät palkasta. Henk.koht. budjet-tiosaaminen, vähön tietää omat menot ja tulot. Laina-asiat, miten toimii, mistä ja kuka voi hakea...
- Mielestäni siihen kuuluu kasvatus taloudelliseen osaamiseen painottuen ehkä enemmän nimenomaan henkilökohtaiseen talouteen. Rahan käyttö, "arkibudjetointi" jne.
- Yksinkertaistettuna lapsille ja nuorille opetetaan miten käyttää järkevästi ja kestävästi rahaa.
- Talouskasvatus on mielestäni talouden, niin sen oman kuin yhteiskunnan ymmärtämistä ja esimerkiksi siihen kuuluu tietämys rahasta ja sen arvosta, budjetista (mikä se on, kuinka laatia sitä) ja oikeastaan kaikki mikä liittyy rahaan.

6. Saatto opinnoistasi tarvittavan osaamisen nuorten ohjaamiseen oman talouden asioissa? *

Vastaajien määrä: 57

7. Mitä asioita opiskelussa on ollut oman taloudenhallintaan liittyen? Ja/Tai mitä aihealueeseen liittyviä asioita tulisi sisältyä opintoihin?

Vastaajien määrä: 38

- Olen vasta ekan vuoden opiskelija joten en vielä ole päässyt opiskelemaan aihetta. Toivon käytännöllisten asioiden ja palveluiden läpi käymistä ja miten ne sisältyvät meidän alan työhön. Eri tapoja opettaa näitä haastavia aiheita nuorille ja miten auttaa niiden kanssa.
- En muista, että taloudenhallintaa oltaisi käsitelty tunneilla. Voisi olla ihan hyödyllistä, jotta osaa tarvittaessa opastaa ko. asioissa.
- Ei ole kyllä ollut mitään taloudellisia asioita esillä. Ohjaamisessa on ollut 50 euron budjetti, ja sen sai käyttää kerholle haluamallaan tavalla. Siinä on talousopinnot tällä hetkellä.
- Juuri käyn 5op kurssia Talusosaaminen, jonka sisältö on ollut pettymy, tai kurssilla opettava ei ole opettaja, jän on kyllä talouden osaaja muttei osaa opettaa kiinnostavalla ja käytännönläheisellä tavalla. Siinäkin tuntuu painottuvan yhdistyksen talous, eli meidän työuraa ajatellen. Hallintorakenteet, toimijat ja talous-kurssilla taisi olla myös tietoa eri toimittajista kuten RAY. Toki on hankalaa opetella täysin tuntemattoman yhdistyksen toiminnan kautta talusasioita, se ei sikäli inspiroi. Olen kokenut talouden opiskelun hankalaksi, se tuntuu tärkeältä, mutta parhain oppi tulee arjessa.
- Opintojen talusosaaminen ei keskity lainkaan omaan taloudenhallintaan. Toisaalta en itse 35-vuotiaana sellaista opetusta tarvitsekaan. Meillä on käyty läpi talusosaamisen tunneilla erilaisia mm. palkkalajeja. Tämäkin oli aivan turha tietoa opettaa, nämä kyllä op-

pii työelämässä muutenkin. Hyvää talousosaamisen opintojaksolla on ollut, että se kun laadimme projektin budjettisuunnitelman. Kaipaisinkin enemmän opetusta yhdistysten ja yritysten taloushallinnosta, eli siitä millaisia asioita työelämän taloushallinto pitää sisäl-
lään

- E vielä mitään ja en osaa sanoa mitä tarvitaan tuossa työssä
- Ei ole ollut yhtään mitään.
Ylemmässä tutkinnossa tuskin tarvitsekaan olla.
- Opintotuen ymmärtäminen
Omissa YP-opinnoissa yksi matematiikkaan painottuva kurssi
- Tulisi sisältyä talouden tiheään muuttumiseen liittyviä asioita
- Ensimmäinen ajatus oli, että HUMAKOon liittyessä tarjottiin luottokorttia johon ei vaadittu edes työtä/opintopisteitä...not good.
- ei ole vielä ollut, mutta juuri miten ohjata nuoria raha-asioissa tai miten rahoitus asiat järjestöissä
- Oman talouden hallintaan suoranaisesti aika vähän. Talousosaamisessa pitäisi painottaa velan merkitystä verotuksen näkökulmasta yksilö- ja yritystasolla. Kysymyksenä: miksi jossain tilanteissa organisaation kannattaa olla velkaa tai mitä vaikutuksia velalla on yksilön veroihin.
- ei ole ollut. en osaa sanoa mitä pitäisi olla.
- Ei mitään omaan taloudenhallintaan liittyen, mutta yhdistyksen kyllä, mutta tämä on mennyt aika yli hilseen..
- Talousosaaminen pitäisi olla joko perus- tai toisella asteella käsiteltävää. Yp-opinnoissa taloushallinto on käsitelty työpaikan budjetointia yms.
- Talousosaamisen kurssi. Oli täysin väritön ja innostamaton. Niin paljon asioita joita voisi tuoda mielenkiintoisesti esille.
- Olen monimuoto-opiskelija, joten AHOTOitu on runsaasti. OPSia lukiessani en selkeästi ole talouskasvatusta sieltä löytänyt. Talousosaaminen on ollut yrityksen ja kunnan taloutta, ei henkilökohtaisen talouden hallintaa.
Olisikin erityisen tärkeää YP -opinnoissa olla myös talouskasvatusta (henkilökohtaisen talouden kannalta), jotta valmis YP osaisi sitten ohjata työssään nuoria oman talouden hallintaan.
- En ole itse saanut minkäläistä opetusta oman taloudenhallintaan liittyen. En kyllä myöskään koe tarvitsevani sitä (tai siis kyllähän sitä tarvitsisi, mutta kun tämän ikäinen tietää jo mitä/miten pitäisi tehdä ja toimia joten luultavasti vain turhautuisin siitä opetuksesta).
- Konkreettista opastusta miten neuvotaan nuoria ja aikuisia jotka ohjausta tarvitsevat.
Esim. yrityskylä-hengessä.
- Omaan asioiden hallintaa ei ole ollut mitään. Hallintorakenteet kurssilla kävimme mielenkiintoisesti läpi sen että mistä mikäkin raha tulee, meidän alaan liittyen. Verotusta selvitimme myös. Tämä oli mielestäni tärkeää.
- On: kirjanpito ja yhdistyksien ynnä muiden talous

Tulisi olla: veroasiat, perintäasiat (miten selvitä / miten ennaltaehkäistä). Ylipäätään yksilön talous!

- lyhyt opintojakso talousosaamisesta, enemmän pitäisi keskittyä nuorten talouden asioihin, ei korkealle tähtääviin taloustietoihin
- Talousosaaminen 5op sisällöt. Ehkäpä näitä talousasioita voisi selvittää myös itsenäisesti, jos on pyrkimässä esimerkiksi Ohjaamoihin töihin.
- En ole kokenut saavani vielä minkäläistä mitään oman taloudenhallintaan liittyen. En ole vielä suorittanut talousosaamisen kurssia.
- Omaan talouteen liittyen ei mielestäni mitään. Talousosaamisen kurssilla käytiin lähinnä esimerkiksi yhdistyksen talouteen liittyviä asioita. Olisi hyvä tietää enemmän esimerkiksi opintolainan takaisinmaksusta tai muista lainoihin tai säästämiseen liittyvistä asioista.
- Oman talouden hallintaa ei ole ollut oikeastaan mitään tietoa opinnoissa. Yp:lle olisi kuitenkin hyvä saada apuja nuorten talousasioiden ohjaukseen ja neuvontaan.
- Markkinointi suunnitelma ja talousosaaminen, niiden ymmärtäminen. Ovat ehkä isommassa mittakaavassa, kuin henkilökohtaisen pientalouden ymmärtäminen.
- Mielestäni muistaakseni ei ole juurikaan mitään taloudenhallintaan liittyvää ollut. Toisaalta, kun itsellä se on kuitenkin jollain tasolla kunnossa, eiköhän maalaisjärjellä pärjää.
Olisi kuitenkin hyvä mikäli enemmän olisi taloudenhallintaan liittyvää asiaa. Tai sitten on ollutkin mutta olen nukkunut kyseiset oppitunnit.
- Yhdistyksen budjetin tekeminen on käytännössä ainoa talouteen liittynyt aihe jonka huomasi. Talousosaamisen kurssi oli laadultaan koko tutkinnon heikoin monen opiskelijan

- mielestä ja emme kokeneet varsinaisesti oppineeni talousasioista sen aikana.
- Ylipäätään mikä tahansa olisi hyvä sisällyttää opintoihin liittyen esim, ohjaus ja neuvonta jaksoon.
 - hankerahoitus, reskontra, etuudet
 - Opinnoissani on ollut yksi opintojakso liittyen talousosaamiseen, jonka toteutus oli heikosti suunniteltu johtuen henkilökunnan viestinnän ja organisoinnin puutteesta. Myös olisin toivonut esim. hankerahan hakemisen prosessin läpikäymistä.
 - Olen AHOToinut kaikki talouteen liittyvät kurssit, en ole yhteisöpedagogikoulutuksessa saanut mitään uutta tietoa taloudenhallintaan liittyen.
 - Ei vielä mitään.
 - Meillä ei ole ollut kuin yhdistyksen taloushallintoa käsittelevä opintojakso, ei ollenkaan henkilökohtaiseen talouteen liittyviä asioita eikä sen ohjaamiseen liittyviä.
 - Mielestäni oman talouden hallintaan ei ole ollut mitään opetusta. Kutoskysymykseen viitaten uskon pystyväni ohjaamaan nuoria omassa taloudessaan, mutta en koe saavani näitä taitoja koulun kautta. Opintoihin olisi hyvä sisältyä tätäkin puolta! Tällä hetkellä talousosaamisen kurssi on keskittynyt esim. järjestöjen talouden hoitamiseen ja senkin osaamisen opettaminen on jäänyt liian heikoksi!
 - Ei tähän mennessä mitään OMAAN taloudenhallintaan tai edes nuorten ohjaamiseen asiassa.
Juuri nyt on käynnissä talousosaamisen opintojakso, mutta sielläkin käydään aivan eri asioita läpi.
 - No sellaset perusjutut, budjetit on laskettu, mut ehkä vähän syvemmin voisi panostaa, esim miten voin säästää, kuinka voisin säästää, vinkit tasaiseen talouteen yms

8. Miten tärkeiksi kokisit seuraavat aiheet opintoihin liittyen? *

Vastaajien määrä: 57

	1	2	3	4	5	En osaa sanoa	Yhteensä	Keskiarvo
Taloukasvatuksen menetelmät ja mallit	3	1	13	19	18	3	57	4
Palvelut ja etuudet	2	1	3	29	21	1	57	4,21
Luotot, maksuhäiriöt ja velkaantuminen	2	3	6	16	30	0	57	4,21
Taloustilastot, -tutkimukset ja -kirjallisuus	3	18	22	12	2	0	57	2,86
Ajankohtaiset uutiset, hankkeet, kampanjat ja keskustelut	1	4	16	23	12	1	57	3,77
Yhteensä	11	27	60	99	83	5	285	3,81

9. Palaute kyselystä

Vastaajien määrä: 23

- Tärkeä aihe! Tsemppiä oppariin!
- Henkilökohtaisen talousosaamisen sijaan kaikille olisi hyvä ymmärtää esim. yhdistyksen taloutta.
- Sopivan pituinen:)
- Meille ei ole kovinkaan paljon kerrottu taloukasvatuksessa, ehkä ei yhtään. Ehkä nyt hieman yhdistelen tässä talouskursseja, jotka ovat kovin pieniä. Taloukasvatus esim. nuorisotyössä olisikin mielenkiintoista! Sitä kautta itsekin oppisi varmasti lisää, jos tietää, että näitä opetustilanteita saattaa tulla vastaan!
- Tärkeä aihe. Vaikea vain vastata kun kurssit vielä edessäpäin eikä ole talousasioista juurikaan vielä kokemusta töiden saralla.
- Eipä tätäkään ole aiemmin tullut tarkemmin ajatelleeksi!

- Tämä pisti ihan ajattelemaan asian tärkeyttä! Kiitos.
- selkeä, miellyttää silmää ja turha karsittu pois. hyvä!
- Oliko kyselyssä idea huomioida talousosaamisen opetusta ja sen sisältöä vai sitä, että opetuksessa tulisi painottaa talouskasvusta?
- lyhyt ja ytimekäs. peukku.
- Ihan ok kysely, en vain ole koskaan kuullutkaan talouskasvatuksesta, joka koskisi henkilökohtaista talouden hallintaa. Tärkeää se kasvatusta kuitenkin on.
- Lyhyt ja ytimekäs, tsemppiä opparin tekemiseen!
- Kiinnostava aihe! Tärkeämpi kuin ajatellaankaan.
- Enpä tullut ajatelleeksi tätäkään asiaa ennen tätä kyselyä. Hyvä kysely siis!
- Tärkeä aihe,, johon pitäisi mielestäni paneutua opinnoissa kunnolla. Talusasioihin on tutustuttu pääsääntöisesti järjestöjen kannalta. Voisi ottaa osaksi jotain kokonaisuutta nuorisopuolella. Toisaalta tiedolla voisi olla nuorille opiskelijoille merkitystä henkilökohtaisessa elämässä, joten liittäisin aiheen mukaan alkupään opintoihin, jotka ovat kaikille yhteiset.
- Hyvä, sopivan mittainen ja tärkeät asiat keskiössä :)
- Jäi vähän epäselväksi, mihin tässä viitattiin taloudella. Puhutaanko mikrotaloudesta vai makrotaloudesta vai kummastakin. Puhutaanko henkilökohtaisen talouden hallitsemisesta, yhdistyksen taloushallinnosta vai yhteiskunnan talouspoliittisista suuntauksista jne. Muuten freesi näkökulma ja talousaiheita olisi tosiaan hyvä saada tutkintoomme enemmän esille, erityisesti varainhankintataidot! Ehdota opparissa, että varainhankinnasta järjestettäisiin vaikka 15 op täydennyskoulutus yhteisöpedagogeille? Se on järjestötyössä nykyään niin älyttömän tärkeä taito ja meille ei opetettu sitä ollenkaan.
- HYVÄ! Lyhyt ja selkeä!
- :)
- Mukavan tiivis kysely täyttää!
- Tärkeä aihe!
- Tämä on erittäin hyvä huomio, että meiltä puuttuu kokonaan (ellei kolmantena vuonna tule - en kyllä usko) talouskasvatusta.
Koen sen erittäin tärkeäksi, sillä yhä useampi nuori velkaantuu pikavippien ym. maailmassa ja saavat maksuhäiriömerkinnän. Monilla menee koko loppuelämä pilalle maksuhäiriöiden takia tai ainakin joutuu monesta asiasta luopumaan eikä lähtökohdat aikuisuuteen ole samanlaiset.
Usein vippejä vielä otetaan puolihuolettomasti, kuten myös pieniä laskuja voidaan jättää maksamatta ymmärtämättä millaiseksi ne paisuvat.
- Hyvä kysely, ei liian pitkä!

LIITE 3: Haastattelukysymykset Mun talous -hankkeelle

1. Miten Mun talous -hanke ja Mun talous verkosto sai alkunsa?
2. Nyt on menossa Mun talous -hankkeen viimeinen toimintavuosi. Millaisena Mun talous verkoston toiminta jatkuu?
3. Millaisena näet nuorisotyön tulevien ammattilaisten roolin talouskasvattajien piirissä?
4. Millaisia yhteistyökuvioita näkisit Mun talouden ja Humanistisen ammattikorkeakoulun välillä?
5. Miten tästä opinnäytetyöstä saatavat tulokset voitaisiin jalkauttaa Mun talous -hankkeen ja/tai verkoston toimintaan?